

**Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra žurnalistiky**

**HOMOSEXUALITA V MÉDIÍCH
ANEB
JAKÝ OBRAZ MÉDIA
O HOMOSEXUÁLECH UTVÁŘEJÍ?**

**Homosexuality in the media or what is the picture
the media create about homosexual people?**

Bakalářská práce

Martina NENKOVSKÁ

Vedoucí práce: Mgr. Renáta Sedláková, Ph.D.

Olomouc 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem pracovala samostatně a použila pouze literaturu a další prameny uvedené v příloženém seznamu. Práce obsahuje znaků 84.285 vč. mezer (bez příloh).

Martina Nenkovská

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat Mgr. Renátě Sedlákové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a vstřícnost.

Anotace

Bakalářská práce „Homosexualita v médiích aneb jaký obraz média o homosexuálech utvářejí“ se zabývá mediální prezentací menšiny s homosexuální orientací v českých médiích. Přemýšlí o otázkách týkajících se jak diskriminace této menšiny, tak i stále se zvyšující míry jejího tolerování a to zapříčiněním médií. Odpověď na tyto otázky se mimo jiné snaží nalézt i v analýze zpravodajských sdělení v českých internetových médiích k tématu mediální kauzy odboráře Jaromíra Duška versus homosexuálové v Českých drahách a na ministerstvu dopravy a to pomocí metody interpretativního čtení.

Klíčová slova

homosexualita, homofobie, gender, menšina, stereotyp, agenda-setting, socializace, mediální reprezentace, reprezentace, interpretativní čtení

Bachelor Thesis Annotation

The Bachelor thesis „Homosexuality in the Media or what is the picture the media create about homosexual people“ deals with the medial presentation of the homosexually oriented minority in the Czech media. Focus is given on issues concerning discrimination of this minority on the one hand, as well as always increasing degree of tolerance on the other hand – both caused by the media. The thesis is trying to find the answer to these questions, apart from other things, also in analysis of news communications in the Czech online media concerning the medial case of Jaromír Dušek, the Trade Union activist, versus homosexual people at the Czech Railways and the Ministry of Transport, by means of the interpretative reading method.

Key words

Homosexuality, homophobia, gender, minority, stereotypes, agenda-setting, socialization, medial presentation, representation, interpretive reading

OBSAH

I. ÚVOD	7
II. TEORETICKÁ VÝCHODISKA	9
1 Homosexualita.....	9
1.1 Pojem homosexualita.....	9
1.2 Exkurz do dějin homosexuality	9
1.2.1 Antické Řecko a starověký Řím	10
1.2.2 Období středověku	10
1.2.3 Od novověku až po konec 19. století	10
1.2.4 Homosexualita dnes.....	11
1.3 Heterosexualita a homosexualita.....	11
1.3.1 Heterosexualita	11
1.3.2 Heterosexualita a homosexualita.....	11
1.4 Homosexuální chování	11
1.4.1 Homosexuální menšina	12
1.4.2 Menšiny v médiích.....	13
1.5 Homofobie	13
1.6 Normativita	14
2 Média	15
2.1 Masová média	15
2.2 Mediální komunikace.....	16
2.3 Konstrukce reality	17
2.3.1 Sociální konstrukce reality	17
2.3.2 Mediální konstrukce reality.....	17
2.4 Reprezentace	18
2.4.1 Stereotypy reprezentace.....	19
2.4.2 Reprezentace gayů a leseb v českých vizuálních médiích.....	20
2.5 Účinky médií	20
2.5.1 Nastolování témat (agenda-setting).....	21
2.5.2 Socializace	21
2.5.3 Spirála mlčení	21

2.5.4 Gatekeeping.....	22
2.6 Objektivita.....	22
3 Gender a genderové stereotypy	24
3.1 Gender	24
3.2 Genderové stereotypy.....	25
3.3 Gender a narušení genderové identity.....	26
3.4 Poruchy genderové identity	27
3.4.1 Homosexualita a transsexualita.....	27
3.4.2 Mužskost a ženskost homosexuálu.....	28
III. ANALYTICKÁ ČÁST.....	29
1 Cíl práce	30
2 Metodika studie	31
2.1 Výběrový soubor.....	31
2.2 Metoda	32
2.2.1 Kvantitativní přístup.....	32
2.2.2 Kvalitativní přístup	34
3 Analýza	36
3.1 Lidovky.cz	36
3.2 iDNES.cz.....	44
3.3 Blesk.cz	50
IV. ZÁVĚR	54
V. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	56
VI. SEZNAM PŘÍLOH.....	60

I. ÚVOD

„Je podivné, že buzeranti po listopadu 1989 vylezli ven na veřejnost a že o nich píšete. Jsou to prasata, úchylci, kteří mezi sebou provádí cosi nemravného, proti přírodě, nechají si od svých druhů kouřit penis a po rande chodí se zadkem plným spermií. Pán Bůh je trestá, většina trpí AIDS, žloutenkou a podobně – to jim patří. Pokud nemáte o čem psát, tak než o teplouších, to radši nepište nic.“

Jakkoliv je tento výrok šokující, i takový názor může být v současné společnosti aktuální. Patří panu Hlavicovi ze Zábřehu, který v létě roku 2009 napsal do redakce MF Dnes, aby se tak vyjádřil k tematice homosexuality.

Slova pana Hlavici jsem vybrala nejenom jako ukázka stereotypního vyjádření na adresu homosexuálů, ale také proto, že obsahují několik důležitých aspektů, které budu v bakalářské diplomové práci podrobněji rozpracovávat.

O problematiku homosexuality jsem se začala zajímat zejména proto, že můj čtyřletý nevlastní syn Šimon se rád obléká do růžové barvy a hraje si na kadeřníka. Jeho otci se to nelíbí. Můj starší nevlastní syn Adam se Šimonovi začal posmívat, až ho naučil zpívat píseň skupiny Nightwork *Jsem gay*. A proč by heterosexuálové nemohli být kadeřníky a proč by se nemohli oblékat do růžového oblečení? Právě tyto otázky mě vedly ještě dál, až jsem se zeptala - kdo nám udává pravidla toho, co je vlastní homosexuálům a heterosexuálům? Záhy jsem si odpověděla - média. Nicméně tato otázka skrývá spoustu nezodpovězeného, a tak se ptám: jaký obraz nám média předkládají o homosexuální menšině?

Téma homosexuality se v českých médiích objevilo až po roce 1989. Od této doby se reprezentace homosexuálů v českých médiích vyvíjela a měnila. Dnes, po více než dvaceti letech po pádu komunismu, jsou gayové a lesby stále viditelnější. Vlivní homosexuálové se dokonce stávají pozitivními vzory a to jak pro homosexuální menšinu, tak pro některé heterosexuály. Tyto osobnosti také značně ovlivňují veřejný obraz gayů a leseb v Česku. Jejich vliv získaný na základě pracovních úspěchů přesahuje oblast jejich menšiny a dotýká se nejrůznějších sociálních nebo profesních skupin bez rozdílu sexuální orientace. I kvůli tomuto vlivu má stále více mediálně známých osobností potřebu veřejně se k tématům týkajícím se homosexuální menšiny vyjádřit a to jak pozitivně tak i negativně.

Ve své bakalářské diplomové práci se zaměřím na jednu konkrétní problematiku, která zvýšila zájem i povědomí o homosexuální menšině v březnu roku 2010. Tehdy odborář Jaromír Dušek prohlásil, že některé státní instituce jsou ovlivňovány spolky homosexuálů, kteří výhradně drží spolu a heterosexuálové se mezi nimi cítí v menšině. Duškův výrok vzbudil nebývalý ohlas a začali se k němu vyjadřovat nejrůznější osobnosti, včetně vrcholových politiků i některých dalších mediálně známých lidí.

Právě kvůli nebývalému zájmu o problematiku výrok jednoho odboráře jsem se rozhodla zaměřit se jen na tento jediný problém - tedy obraz homosexuálů v *kauze Dušek* vytvářený českými médii.

Cílem bakalářské práce není zjistit, jaký mediální obraz homosexuálů vytvářejí všechna česká média kontinuálně. Naopak zjišťuji, jaký obraz o homosexuální menšině nabízela české veřejnosti v konkrétním časovém období výhradně internetová zpravodajská média.

Především se zajímám o to, jakými způsoby média stvrzují svá sdělení. Zaměřuji se zejména na promluvy těch, kteří se v médiích ke kauze vyjadřují. Hledám, jaká stanoviska vůči homofobním názorům tito lidé zastávají. Zároveň zjišťuji, zda se samotní tvůrci sdělení k problematice vyjadřují korektně či nějakým způsobem příznakově.

V závěru práce zhodnotím, které mluvčí jednotlivá média vybírají pro objektivizaci svých sdělení a zároveň vysvětlím, jakým způsobem mluvčí a reportéři referovali během kauzy Dušek o homosexuální menšině.

II. TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1 Homosexualita

1.1 Pojem homosexualita

Pro potřeby naší práce je důležité, abychom si vyjasnili pojem homosexualita. K homosexualitě se váží dva koncepty, které na homosexualitu pohlíží dvěma různými optikami. Prvním konceptem je esencialismus. „Myšlení vycházející z představy, že náklonnost k partnerům ‘stejného’ či opačného pohlaví – nebo například odlišnosti mezi muži a ženami – jsou přirozeně, biologicky dané“ (Rupp 2001: 232). Druhým úhlem pohledu je sociální konstruktivismus (blíže viz. kapitola 2.2.3.1 Sociální konstrukce reality). Ten nahlíží na homosexualitu jako na věc, kterou vytvořila společnost. Fafejta uvádí, že „i homosexualita je sociálně konstruovaná a jako taková není jen něčím individuálním, ale je jednou z institucí, která spoluutváří podobu současné společnosti“ (Fafejta 2004: 83).

„Homosexualitou ... rozumíme sexuální orientaci na osoby stejného pohlaví. Je to celoživotní, neměnný a nositelem nezapříčiněný a nezvolený, tedy také nezaviněný stav, jenž je charakterizován tím, že nositel tohoto stavu je pohlavně přitahován a vzrušován osobami stejného pohlaví. Nositelem takového stavu je tedy homosexuál, buď homosexuální muž, nebo homosexuální (lesbická) žena“ (Brzek - Pondělíčková-Mašlová 1992: 19).

Pojem homosexualita začal v roce 1869 užívat maďarský psychiatr Karoly Benkert, a to jako označení lásky muže nebo ženy k osobě stejného pohlaví, „čímž mínil nejen citový vztah, ale i schopnost sexuálně reagovat na objekt stejného pohlaví, být jím vzrušen, s tendencí uskutečnit s ním pohlavní styk“ (Brzek - Pondělíčková-Mašlová 1992: 19).

1.2 Exkurz do dějin homosexuality

Termín homosexualita vznikl až v 19. století, proto nemůžeme mluvit přímo o historii homosexuality. I přesto je důležité vědět, jak bylo na homosexuální chování nahlíženo v dějinách.

1.2.1 Antické Řecko a starověký Řím

Janošová hovoří o takzvaném 'zlatém věku' homosexuality, který proběhl v době rozkvětu starého Řecka. „Byl to jediný okamžik v historii, kdy byla homosexualita po určitou dobu a v určitých kruzích společnosti právoplatným ekvivalentem heterosexuality“ (Janošová 2000: 41). S rozkvětem homosexuality souvisí období, kdy se ideálem krásy stali bohové znázornění v podobě soch. „Vzorem byla egyptská tanečnice, štíhlá a málo vyvinutá dívka, a tento rys se promítnul i do módy a do sexuálního výběru“ (Janošová 2000: 42). V období starého Řecka se však nevyskytuje žádná ženská homosexualita. „Ví se o ní, že byla všeobecně v opovržení a jedinou známou ženou, ... byla básnířka Sapphó“ (Janošová 2000: 43).

Jak je známo, Římané přebírali téměř vše od zkušenějších Řeků. Nejinak tomu bylo i v případě homosexuality. „Homosexualita byla určitou dobu trpěna vedle heterosexuality jako řecký zvyk, ale postupně začala být brána jako určitý důkaz nedostatku mužnosti“ (Janošová 2000: 43).

1.2.2 Období středověku

S nástupem středověku se začalo na homosexualitu nahlížet jako na duševní poruchu, deviaci, nemoc či úchylku. Za hlavní náboženství v Evropě bylo uznáno křesťanství. S tím bylo úzce spjato vyhnání neřesti a hříchů ze země a obrácení veškerého lidu k mravnosti. „O situaci v Čechách je dochována první významná zmínka až z roku 1353, kdy vydal Karel IV. tzv. Karolinský trestní kodex, podle něhož měly být homosexuální styky krutě trestány (Janošová 2000: 44).

1.2.3 Od novověku až po konec 19. století

V období novověku bylo nejasné, zda je homosexualita trestná, špatná nebo normální. Jak uvádí Janošová, ke své homosexualitě se přiznal Michelangelo. Podle církve byla ale nemorální a kvůli homosexualitě docházelo ke konfliktům. V celé Evropě probíhaly aféry spojené s homosexuální orientací. V 19. století se „otázka homosexuality objevovala jako časté téma novinových zpráv...“ (Janošová 2000: 44-45). Rupp uvádí, že „od poloviny 19. století začala medicína rozlišovat různé druhy sexuality, jejímž jediným cílem není rozmnožování“ (Rupp 2001: 89).

1.2.4 Homosexualita dnes

Podle Nedbálkové a dalších spoluautorů je dnes homosexualita vnímána jako alternativa partnerského vztahu, který má v České republice od roku 2006 oporu v zákoně, a to v podobě registrovaného partnerství (Nedbálková 2007: 2-3).

1.3 Heterosexualita a homosexualita

1.3.1 Heterosexualita

Abychom byli schopni vidět rozdíl mezi homosexualitou a heterosexualitou, je potřeba si vymezit pojem heterosexualita. „Termín označující vztahy a praktiky mezi osobami ‘opačných’ pohlaví, který je založen na názoru, že existují pouze dvě pohlaví, muži a ženy“ (Rupp 2001: 236).

1.3.2 Heterosexualita a homosexualita

Musíme zdůraznit, že dominantní kultura je postavena na tom, že v ní existují dvě pohlaví žijící spolu v heterosexuálním vztahu a tvoří společně rodinu, tedy základ každé společnosti. Toto je pro naši společnost normou, se kterou se seznamujeme v rodině, ve školách, v médiích apod. „Naše kultura je postavena na dvou samozřejmostech, o kterých běžný člověk nepochybuje. Jsou jimi existence dvou a právě dvou pohlaví (dvojpoohlavnost) a heterosexualita jako normální a pro mnohé jediná možná či správná forma sexuality“ (Fafejta 2004: 62).

1.4 Homosexuální chování

Je třeba dělat rozdíl mezi termíny homosexualita a homosexuální chování. Protože jak uvádí Zvěřina, „ne každé homosexuální chování je motivováno odlišnou sexuální orientací. Platí to například o náhradních homosexuálních stycích vězňů“ (Zvěřina 2003: 120). Fafejta uvádí jako příklad homosexuální praktiky u kmenů v Nové Guineji, kdy je homosexuální chování důležitým prostředkem k získání plné mužské identity (Fafejta 2004: 87). To potvrzuje i Zvěřina. „Antropologové popisují homosexuální projevy, které u některých přírodních národů patří k iniciačním ceremoniálům mladých mužů. Takové chování je v příslušném společenství dokonce i vyžadováno, a to samozřejmě většinou od jedinců, kteří nejsou homosexuálně

orientování“ (Zvěřina 2003: 120). Zvěřina dále tvrdí, že například homosexuální prostituci často dělají spíše heterosexuální muži a ženy, než homosexuálové (Zvěřina 2003: 120).

1.4.1 Homosexuální menšina

Pokud chceme dále pracovat s pojmem homosexuální menšina, musíme si nejprve ujasnit pojem menšiny. „V nejširším slova smyslu vyjadřuje početně malou část společenského celku, skupinu, která je z hlediska daného celku v menšině. Zájem přitom není soustředěn na její sociální složení, ale nejde o to, zda má společensky či politicky dominantní nebo podřízené postavení. V užším slova smyslu se jedná o menší část určité společnosti, lišící se zpravidla od majority původem (rasou), národností, náboženstvím, kulturou, jazykem ap. (např. černoši v USA, Romové, národnostní menšiny)“ (Britské listy, staženo 12.12. 2010). Procházka uvádí, že jsou homosexuálové společenskou menšinou, která je v mnoha směrech liší. Když se někdo narodí s jinou barvou pleti, v jeho rodině se hovoří menšinovým jazykem, ví od mala, že je jiný, musí se s tím zvolna smířovat, jeho blízcí mu předávají zkušenosti. Homosexuál si většinou svou odlišnost uvědomí až na prahu dospělosti či později a musí se s ní začít vyrovnávat sám...“ (Procházka 2002: 5).

Mnohé průzkumy se snažily a snaží vypátrat, kolik gayů a leseb ve společnosti vlastně žije, jinými slovy jak velká je homosexuální menšina v dané společnosti. „Počet gayů a leseb ve společnosti se odhaduje různě. Nejčastějším uváděným číslem jsou čtyři procenta, ale někteří autoři dávají i počty jako deset nebo dvacet procent“ (Nedbálková 2007: 3). „...není reálné sestavit reprezentativní vzorek populace, sexuologicky tento vzorek vyšetřit a očekávat, že získáme pravdivé údaje o sexuálním prožívání zkoumaných osob, a tak budeme moci jejich sexuální orientaci správně diagnostikovat. Při odhadu výskytu homosexuálů v populaci jsme odkázáni na studie provedené na různých nereprezentativních souborech“ (Brzek - Pondělíčková-Mašlová 1992: 24).

1.4.2 Menšiny v médiích

Média poskytují společnosti určitý pohled na svět. Trampota uvádí, že „zpravodajství bývá někdy označováno za žánr prezentující pohled na svět perspektivou bílého heterosexuálního muže střední třídy“ (Trampota 2006: 97). To znamená, že mediální obsahy jsou ovlivňovány lidmi, kteří se na jejich výrobě podílejí. Mediální obsahy vytvořené redaktory, kteří s danou problematikou nemají zkušenosti, popřípadě o ní nejsou dobře informováni, mohou vést k prohlubování propasti mezi většinou a menšinou. Trampota říká, že skrze označování odlišností jiných sociálních skupin, může dojít k vystavení nebo posílení polarizace my versus oni (Trampota 2006: 97). „Opakovaná prezentace odlišnosti může být založena na uvedení příslušnosti k etniku, sociální třídě, sexuální orientaci v takovém kontextu, kdy příslušnost k předpokládané majoritě zmíněna není, protože je považována za běžnější, a tedy ‘normální’“ (Trampota 2006: 97).

1.5 Homofobie

Pojem homofobie charakterizuje Ruppová jako nepřátelský až nenávistný postoj k homosexualitě. Dále homofobii definuje jako chování a praktiky (individuální až institucionální), které diskriminují gaye a lesby. Ve společenském a politickém životě mohou být otevřeně násilné nebo skryté, a to formou heteronormativních stereotypů (Rupp 2001: 237). Zvěřina uvádí, že termínem homofobie se označují všechny obavy z homosexuální orientace. „Zaregistroval jsem názor, že gayové a lesbičky ‘rozvracejí’ společnost. Objevily se i hanlivé výroky o ‘teplouších’ a ‘buzerantech’“ (Zvěřina 2003: 125). Největší vlnu homofonních reakcí způsobila nemoc AIDS v roce 1980. Tomuto onemocnění začali lidé říkat mor homosexuálů a slovo AIDS se začalo používat jako synonymum k homosexualitě (Janošová 2000: 74).

Sokolová uvádí, že „zatímco rasismus je u nás již dlouho na seznamu nežádoucích společenských jevů, a jeho i velmi skryté projevy dokážeme čím dál snadněji rozšifrovat a odsoudit, homofobie je uznávaná jako zcela přijatelné vyjádření individuálních postojů a etických hodnot. Podstata plnohodnotných a rovnocenných práv homosexuálních občanů však není otázkou osobních názorů či preferencí jednotlivých českých zákonodárců, ale otázkou definice lidských a občanských práv a jako taková by měla být i diskutována“ (Britské listy, staženo 12.12. 2010).

Zvěřina tvrdí, že pravou příčinou homofobie je strach, a to z neznámého a neobvyklého. Lidé tak hledají pro své homofobní obavy oporu, a to například v Bibli. „Někteří nacházejí oporu pro své homofobní postoje v náboženských argumentech“ (Zvěřina 2003: 125). Badinterová uvádí, že homofobie postihuje jen minoritu lidí. „Pojí se s dalšími strachy, zejména s obavou z rovnosti pohlaví. ... Homofobie v podstatě odkazuje na utajovaný strach z vlastních homosexuálních tužeb“ (Badinterová 2005: 114).

Existují však i liberální stanoviska k homosexuálně orientovaným lidem. „Liberální postoje k homosexualitě jsou projevem většího uznání práv nejrůznějších menšin, mezi nimi i menšiny, která žije s partnery stejného pohlaví. ... Dokážeme tak, že jsme se osvobodili od archetypálními úzkostmi motivované homofobie“ (Zvěřina 2003: 126).

1.6 Normativita

Normativita je podle Sparga „způsob projevu moci, který nastoluje a podporuje určitou soustavu norem (chování, bytí)“ (Spargo 2001: 67). Normy ve společnosti určuje její většina. Proto je heterosexualita chápána jako normální, ale „normativita současného chápání sexu jí poskytuje statut normy definované v protikladu k ab-normálním praktikám a choutkám“ (Spargo 2001: 67). Fafejta říká, že „heterosexualismus by nebyl heterosexualismem bez homosexualismu. „Heterosexualismus je normou a jaký smysl by měla norma či příkaz, které by nikdo neporušoval? ... Heterosexualismus by nemohl být normou bez homosexuality“ (Fafejta 2004: 78-79). Fafejta uvádí, že „normativita heterosexualismu je v nás tak silně zakořeněná, že rodiče a jejich okolí mají často za to, že homosexuál svou homosexualitou 'zklamal' rodinu“ (Fafejta 2004: 78). Kromě normativity známe i pojem heteronormativita. „Tento termín označuje tendenci ... spatřovat heterosexuální vztahy jako normu a všechny ostatní formy sexuálního chování jako deviace od této normy“ (Spargo 2001: 67).

2 Média

Pro potřeby naší práce je potřeba definovat pojem média. Jirák a Köpplová vymezují médium jako to, co někomu zprostředkovává nějaké sdělení (Jirák - Köpplová 2007: 16). Médiiem tak může být cokoli, co zajišťuje prostředí, ve kterém se odehrává komunikace. S médiiem se tak můžeme setkat ve fyzice, biologii nebo v teorii sociální komunikace (Jirák - Köpplová 2009: 36). „Médiiem v mediálních studiích je důležitý článek mezi komunikátorem a adresátem. Jsou to prostředky masové komunikace, které přenášejí informace v různých formách a za různým účelem. Média mají obvykle podobu velkých mediálních organizací, jejich sdělení jsou veřejně dostupná, standardizovaná, vyráběna mediálními profesionály a za pomoci technických aparátů šířena k velkému, heterogennímu a disperznímu publiku. Komunikace pomocí médií je interpersonálně nepřímá, tzv. parasociální, a nepřetržitě působící“ (Reifová & kolektiv 2004: 139).

2.1 Masová média

Mezi masová média, která jsou neoddělitelnou součástí moderní společnosti, patří televize, noviny, rozhlas, ale třeba také filmy, tedy jakékoli nosiče, kterými se šíří obraz, zvuk či text. Jirák a Köpplová definují masová média jako média, která slouží celospolečenské komunikaci mezi jedním výchozím bodem a blíže nespecifikovaným, vysokým počtem bodů cílových. Komunikace jde tak od jednoho zdroje k publiku, které je složeno z obrovského počtu lidí (Jirák - Köpplová 2007: 21). „Masová média tedy mají – přes velkou rozmanitost tvarovou – společné to, že jsou obsahově univerzální, mají velkou popularitu a jsou v zásadě veřejné povahy“ (Jirák - Köpplová 2009: 21). Dále Jirák a Köpplová uvádí, že si masová média vytvořila výrobní postupy, díky kterým mohou produkovat obsahy rychle, tedy v krátkých pravidelných úsecích (jako to dělá tisk) nebo průběžně (například televize nebo internetové sdělovací prostředky) a s důrazem na to, co je podstatné a zajímavé (Jirák - Köpplová 2009: 21).

McQuail tvrdí, že hromadné sdělovací prostředky mají v moderní společnosti zásadní a stále narůstající význam. Říká, že tento názor na média je rozšířený, protože jsou zdrojem moci a potencionálním prostředkem vlivu, jsou prostředím, kde se odehrávají národní i mezinárodní události z veřejného života, dále McQuail uvádí, že jsou média důležitým zdrojem výkladů sociální reality a představ o této sociální realitě. V neposlední řadě jsou média také cestou ke slávě, vymezují, co je a co není normální nebo jsou média podle McQuaila prostředkem zábavy a

lidé s nimi tráví volný čas, který jim média dokonce organizují (McQuail 1999: 21). Jirák a Köpplová uvádí, že masová média je možné dělit do různých skupin, a to podle řady faktorů. „Jedním z nich je například kanál, který se používá pro komunikaci. ... Takové kanály mohou být povahy tištěné (u knih, letáků, billboardů, novin a časopisů), elektronické (u rozhlasu či televize), popř. chemické (u filmu). ... Povaha používaného média má podstatný vliv na podobu komunikace. ... Různou podobu bude mít zpracování téhož tématu do televizního pořadu a jinou pro rozhlas“ (Jirák - Köpplová 2007: 39).

2.2 Mediální komunikace

„Mediální komunikace je jedna z rovin sociální komunikace, vyznačující se tím, že veškeré komunikační aktivity se dějí pomocí a prostřednictvím médií“ (Reifová & kolektiv 2004: 102). Jirák a Köpplová mluví o mediální komunikaci jako o komunikaci zprostředkované masovými médii. Podle Jiráka a Köpplové se mediální komunikace liší od interpersonální komunikace v mnoha podstatných rysech. Tvrdí, že „každodenní komunikace ´tváří v tvář´ (byť by se odehrávala po telefonu, zprávami SMS či pomocí e-mailu) je pevně situačně zakotvená, umožňuje dialog a nabízí zpětnou vazbu“ (Jirák - Köpplová 2007: 36). Burton a Jirák uvádí, že typickým rysem mediální komunikace je rozsah působení. „Podíváme-li se v České republice například na to, kolik lidí mohou oslovit deníky vydávané jednou společností, zjistíme, že se jedná o mimořádně početné publikum. Společnosti spravované vydavatelstvím Passauer Neue Presse (tzv. ´deníky Bohemia´) či vydavatel deníků Mladá Fronta Dnes a Lidové noviny denně osloví několik set tisíc lidí“ (Burton - Jirák 2001: 17). Podle Reifové výraz mediální komunikace „zdůrazňuje průběh komunikačního chování, zvl. přítomnost zprostředkujícího činitele (média), jehož povaha ovlivňuje očekávání (apercepci) ze strany publika a jehož technologie a organizační podoba má vliv na vznik a konečnou podobu mediálního produktu“ (Reifová & kolektiv 2004: 102).

2.3 Konstrukce reality

2.3.1 Sociální konstrukce reality

Myšlenky sociálně konstruované reality se věnovali Berger s Luckmannem ve svém díle Sociální konstrukce reality: Pojednání o sociologii vědění. Realitu definují jako „vlastnost náležející jevům, kterým přisuzujeme existenci nezávislou na naší vlastní vůli...“ (Berger - Luckmann 1999: 9). „Jedním ze základních postulátů Bergera a Luckmanna je tvrzení o tom, že lidé produkují svůj sociální svět a přitom okamžitě zapomínají, že se jedná o jejich vlastní konstrukt, a chovají se k němu jako k objektivní realitě. Jedinou realitou, která se v množství konstruovaných realit jeví jako realita svrchovaná, je realita každodenního života. ... Privilegovaným nástrojem konstruování světa/světů je zejm. jazyk, který přebírá roli zprostředkovatele, stává se médiem par excellence a jedině jeho prostřednictvím můžeme dospět k porozumění“ (Reifová & kolektiv 2004: 278).

2.3.2 Mediální konstrukce reality

Masová média produkují různé obsahy, prezentují realitu a tak vytváří mediální realitu. „Mediální obsahy jsou konstruovaná sdělení (obrazy, zprávy) transformující událost ze sociální skutečnosti, jež byla jejich předobrazem, a nesoucí dominantní hodnoty dané společnosti. Ačkoli je vzniklý „konstrukt“ výkladem společně sdílené reality, lidé se k němu vztahují jako k platné realitě a podle toho s ním pracují“ (Sedláková 2007: 30). K tomu se vztahuje teorie od Thomase, která je známá jako Thomasův teorém. „Pokud je určitá situace definovaná jako reálná, je reálná ve svých důsledcích“ (Fafejta 2005: 37).

Média jsou klíčovým činitelem, jež se na vytváření naší každodennosti podílí. Základním procesem fungování médií nebo zpravodajství je však selekce témat, událostí a aktérů. V důsledku tzv. novinářské rutiny (zaběhlých postupů vytváření sdělení) však často dochází k přílišnému zjednodušování a generalizacím, včetně opakování v dané kultuře přítomných stereotypů. Této praxi napomáhá i snaha médií o přilákání co největší pozornosti spojené se zábavným způsobem prezentace událostí (tzv. infotainment), personalizací, bulvarizací, dramaturgií a zkratkovitostí prezentovaných sdělení. Proto je důležité vědět, jaké obrazy nám média ve svých obsazích předkládají, neboť taková je realita, v níž žijeme.

V konkrétním případě, jakým může být téma naší bakalářské práce, představuje mediální konstrukci reality takzvaný mediální obraz. Mediálním obrazem je celková představa veřejnosti o dané skutečnosti prezentované médii. „Mediální obraz, vytvořený jako zástupná prezentace jevu, osoby či situace, se ve svém důsledku stává jejich re-prezentací, jež se skrze externalizaci a objektivizaci podílí na utváření reality nové a formuje vnímání a přístup příjemců k tomuto jevu, osobě či situaci“ (Sedláková 2007: 30).

2.4 Reprezentace

„V běžném chápání je reprezentace soubor procesů, s jejichž pomocí označující praktiky budí dojem, že zastupují nebo zobrazují objekty či praktiky ‘skutečného’ světa. Reprezentace je tedy symbolický čin, který zrcadlí nezávislý objektový svět“ (Barker 2006: 172). Základní princip reprezentace probíhá na základě principu opakování a zdůrazňování prvků, z nichž se skládá. Přičemž platí, že čím víc se dané prvky opakují, tím jsou známější. Jedním ze základních prvků reprezentace je fyzický vzhled – vlasy, oblečení, rozlišující charakterické rysy. Ale typizace se týká také věku, etnika, povolání či rodu (Burton - Jiráček 2001: 192). V reprezentaci hraje velmi důležitou roli také význam. U žádného významu není garantováno, že se v průběhu času nezmění. Význam tedy nikdy není konečný, stále se mění s kontextem, s jeho užíváním a v závislosti na historických okolnostech. Musí vždy korespondovat s novými situacemi (Hall 1997: 10).

Princip mediální reprezentace vysvětlují Burton a Jiráček na zajímavém příkladu. „Stejně jako materiál, který se valí z výrobních linek mediálních organizací, převážně vyráběn na principu ustálených žánrových vzorců, existují v mediálním produktu také převažující reprezentace lidí“ (Burton - Jiráček 2001: 185). Sedláková uvádí, že „reprezentace poskytují příjemcům návody, v jakých kategoriích o zobrazených subjektech uvažovat a mohou takto formovat i sebepojetí těchto subjektů, jejich pohled na okolní svět a jeho uspořádání“ (Sedláková 2007: 22). Musíme však dávat pozor na nevýznamnost reality do doby než proběhne její reprezentování a tím pádem na její podstatný význam v dané události, a to v závislosti na čase a tvůrci reprezentace. V reprezentaci je důležitý teorém W. I. Thomase. „Pokud je určitá situace definovaná jako reálná, je reálná ve svých důsledcích“ (Fafejta 2005: 37).

„Když se ptáme, co znamená být určitým typem jedince – mužem, ženou, mladým, starým, černým, bílým, homosexuálem, heterosexuálem atd. – zapojujeme se do politiky reprezentace. Například identita 'černošství' nereflktuje esenciální stav bytí, ale musí být reprezentovaná a naučená“ (Barker 2006: 173).

Burton a Jiráček říkají, že mnoho reprezentací se děje podle ustálených žánrů. „Například zpravodajství reprezentuje celé skupiny lidí určitým způsobem – vytváří určité 'reprezentativní' obrazy či popisy“ (Burton - Jiráček 2001: 186).

2.4.1 Stereotypy reprezentace

Reprezentace v mediálních produktech určitým způsobem znázorňuje hodnoty, normy a postoje. Dále pojmenovává společnostmi přisuzované vlastnosti jednotlivým skupinám. Tam, kde nemají lidé s nějakou skupinou vlastní zkušenost, je velmi pravděpodobné, že za skutečnost budou brát to, co jim prezentují média. Tím pak vzniká stereotypizování nejrůznějších skupin a následně podporování vzniku stereotypu v médiích. Burton a Jiráček hovoří o stereotypu jako o „zjednodušené reprezentaci nějakého lidského projevu, rysu či postoje. Stereotyp se ustavuje tím, že se po řadu let objevuje jako re-representace téhož, ať v médiích či v každodenní konverzaci“ (Burton - Jiráček 2001: 188-189). Dále Burton s Jiráčkem tvrdí, že „stereotypy jsou konstitutivním prvkem sociální konstrukce reality – jsou především typizovanými nositeli soudů, postojů, názorů, případně předsudků“ (Burton - Jiráček 2001: 189). Jiráček dále uvádí, že „stereotypy jsou neodmyslitelnou součástí sociální praxe a podstatným nástrojem pro orientaci v životě. Na základě zjednodušení umožňují hledat podobnosti mezi novým a již zažitým (událostí, lidem). Díky jim není třeba řešit každou situaci jako novou a jedinečnou. Obtíž je v tom, že stereotypy právě pro svou zjednodušující povahu mohou být i nebezpečné, mohou obsahovat sexistické, rasové, etnické nebo jinak podmíněné předsudky, jež jsou natolik rozšířené, že se stávají podstatnou (někdy dokonce převládající) součástí konkrétní kultury, resp. konkrétní společenské praxe. Právě v souvislosti se zjednodušeným a hodnotícím přístupem k jednotlivcům a skupinám mohou vyvolávat nevraživost, pohrdání a odpor či je vést ke společenskému vyloučení“ (Metodický portál, staženo 13.12.2010). Jiráček dále říká, že mediální stereotypy „hlavně reprezentují mocenské vztahy, napětí a konflikty, které jsou za nimi skryty (v českém prostředí např. o "nepřizpůsobivých" Romech, "neotesaných" Rusech, "přihlouplých" blondýnách, "nudných" účetních, "omezených" učitelkách apod.)“ (Metodický portál, staženo 13.12.2010).

Dále uvádí, že média nabízí hlavně většinové stereotypy, tedy stereotypy rozhodujících vrstev a převažujících hodnot ve společnosti (Metodický portál, staženo 13.12.2010).

2.4.2 Reprezentace gayů a leseb v českých vizuálních médiích

Sokolová tvrdí, že reprezentace gayů a leseb se v mainstreamových médiích po roce 1989 změnila. Na homosexuály už není nahlíženo jako na něco negativního. Homosexuálové jsou ve vizuálních médiích více vidět a kontexty, ve kterých se objevují, nejsou jen z lékařského prostředí. „Vizuální reprezentace gayů a leseb, produkovaná těmito kontexty, je proto naprosto klíčová pro rovnocenné postavení gayů a lesbických žen ve společnosti...“ (Sokolová 2006: 3).

2.5 Účinky médií

Podle McQuaila je každý z nás denně svědkem nesčetného množství drobných příkladů vlivu médií. Oblékáme se podle předpovědi počasí, někdy nakupujeme podle reklamy nebo jdeme na film, o kterém jsme četli v novinách. I přesto najdeme jen velice málo shodných názorů na povahu a rozsah mediálních účinků. Přitom je na předpokladu jejich existence založeno celé studium masové komunikace (McQuail 1999: 359).

Jiráček a Köppllová tvrdí, že média „ovlivňují chování, postoje či názory jedinců, že mohou rozšiřovat obzory poznání, vzdělávat, pomáhat v politickém i spotřebitelském rozhodování, ovlivňovat životní styl (a tím i zdraví), ale také děsit, vyvolávat napětí, navádět ke společensky nežádoucímu jednání či uvádět v omyl. A také že mohou posilovat i ohrožovat stabilitu společnosti, podporovat nebo naopak brzdit společenské změny od změn strukturních po technologické inovace“ (Jiráček- Köppllová 2007: 151).

McQuail poukazuje na to, že jsou lidé zavalováni informacemi a dojmy ze sdělovacích prostředků. „Naše mysl je neustále plná informací a dojmů získaných z médií. Žijeme v prostředí nasyceném mediálními zvuky a obrazy, kde státní správa, politický život i obchod fungují na základě předpokladu, že víme, co se děje v širším světě. Málodko z nás by si nevzpomněl na osobní zkušenost, kdy získal významné informace nebo si vytvořil názor díky médiím. Dosažení takového účinku je ostatně věnováno mnoho úsilí a peněz“ (McQuail 1999: 359).

2.5.1 Nastolování témat (agenda-setting)

Nastolování témat neboli agenda-setting je schopnost médií vybírat a tak tedy určovat témata, která jsou dle jejich názorů důležitá. Média vybírají, co stojí za pozornost, určují pořadí, co je a co není důležité. Jinými slovy, nastolují agendu veřejného mínění (McQuail 1999: 388). Jiráček a Köpplová popisují agendu-setting jako vliv médií na to, co lidé považují za důležité (Jiráček - Köpplová 2007: 166). Trampota a Vojtěchovská tvrdí, že to, zda si média vyberou určité téma a jak moc se mu budou věnovat, je jen implicitní ohodnocení média (Trampota - Vojtěchovská 2010: 100).

2.5.2 Socializace

Socializace je proces osvojování si zavedených norem, hodnot a rolí. Na tomto procesu se aktivně podílí např. rodina, škola a v neposlední řadě také média. Burton a Jiráček uvádí, že média dokáží jednotlivci předložit normy, hodnoty a přijatelné vzorce chování, které mu umožní se socializovat, tj. zapojit se do života příslušné společnosti (Burton - Jiráček 2001: 355). „Teze o socializaci působením médií má vlastně dvě stránky: na jedné straně mohou média posilovat a podporovat ostatní prostředky socializace, na druhé straně jsou často považována za potencionální hrozbu pro hodnoty vštěpované dětem rodiči, vychovateli a dalšími zprostředkovateli společenské kontroly. Hlavní myšlenkou v pozadí teze o socializaci je, že média mohou pomocí symbolické odměny či trestu za různé druhy chování představované v médiích 'učit' normám a hodnotám. ... Média tedy neustále nabízejí obrazy života a modely chování, jež předcházejí skutečným zkušenostem“ (McQuail 1999: 392-393).

2.5.3 Spirála mlčení

Z rozsáhlé teorie veřejného mínění, kterou vyvinula a mnoho let prověřovala Noelle-Neumannová vznikl pojem spirála mlčení. „...teorie předpokládá, že se mnozí lidé ve snaze vyhnout se izolaci od důležitého veřejného dění nechají vést svými domněnkami o tom, co jsou v jejich prostředí dominantní, či naopak odmítavé názory. Pokud lidé cítí, že jejich názory jsou menšinové, mají tendenci je skrývat. Naopak rádi vyjadřují ty své názory, o nichž se domnívají, že jsou většinové“ (McQuail 1999: 394). Reifová uvádí, že „jedinec, jenž má pocit, že jeho názorový tábor sílí, má tendenci o svém přesvědčení hovořit volně a bez obav. Kdo má naopak pocit, že podpora jeho mínění ve veřejnosti slábne, stává se stále opatrnějším a zamlklejším.

Spirála mlčení potom vzniká tak, že jedinec registruje, že jeho názor či postoj je na veřejnosti stále méně zastoupen, respektive e není veřejně vyslovován vůbec. Následně klesá jeho sebejistota ve vztahu k tomuto názoru či postoji, roste pocit, že není vhodné tento názor prezentovat veřejně, a klesá ochota jej veřejně vyjadřovat. Tím se zmenšuje množství lidí ochotných vyjadřovat veřejně menšinové názory, a naopak roste množství lidí, kteří buď otevřeně vyjadřují dominantní názory, nebo se k nim ... přikláníjí“ (Reifová & kolektiv 2004: 231). Jiráček a Köppllová uvádí, že masová média jsou faktor, který významně ovlivňuje podobu převažujících postojů (Jiráček - Köppllová 2007: 166).

2.5.4 Gatekeeping

Termíny gatekeeper nebo gatekeeping pochází od sociálního psychologa Kurta Lewina a znamenají takzvané držitele pozic, a to v rámci mediálních organizací. Gatekeepři rozhodují o výběru témat a událostí, která se dostanou 'za bránu' média a budou zpracovány na mediální obsahy (Reifová & kolektiv 2004: 70). McQuail uvádí, že se jedná o „označení procesů, jimiž se při práci v médiích provádí výběr, jedná se především o rozhodování, zdali připustit, aby konkrétní zpráva 'prošla branou' zpravodajského média do zpravodajství (McQuail 1999: 241).

2.6 Objektivita

Média jsou důležitou a přirozenou součástí dnešní společnosti. Jsou významným zprostředkovatelem informací, které lidé nemohou poznávat osobně svými smysly, a proto by měla média podávat informace v určité kvalitě. A to z důvodu, že ovlivňují názory, postoje nebo rozhodování jedinců ve většině oblastech jejich životů. „Právě skutečnost, že se v mnoha oblastech musíme spoléhat na média, je jedním z důvodů, proč si společnost postupně vytvořila ve vztahu k médiím takzvané normativní požadavky – určitá očekávání, jak by měla média jednat a jakým způsobem by měla zpracovávat informace“ (Trampota - Vojtěchovská 2010: 128).

Mezi normativní požadavky na mediální obsahy patří objektivita, nestrannost, vyváženost a informační přesnost. Objektivita je podle Trampoty a Vojtěchovské nejčastějším požadavkem (Trampota - Vojtěchovská 2010: 128). McQuail uvádí hlavní rysy objektivity, a to: „osvojení si pozice odstupu a neutrality ve vztahu k předmětu zpravodajství, absence stranění, oddanost přesnosti a dalším kritériím pravdivosti, absence skrytých motivů nebo služby třetí straně“ (McQuail 1999: 172). Jílek tvrdí, že „v rámci normativních interakcí médií a prostředí má

dodržování objektivitu dominantní postavení, neboť umožňuje přímé informování o událostech, ale také kontakt např. státních úřadů, zastánců nejrůznějších zájmů aj. s příjemci, a to bez zásahů třetích osob“ (Jílek 2004: 81-82).

Teoretici však mluví o objektivitě jako o nedosažitelném ideálu, protože mediální obsahy jsou tvořené lidmi, kteří subjektivně rozhodnou, co do zpravodajství zařadit, co ne, jak informace seřadí, kdo bude v mediálním obsahu figurovat, apod. McQual však uvádí, že „objektivního jednání i prezentace lze v praxi dosáhnout poskytnutím stejného prostoru nebo času různým názorům na fakta či jejich odlišné podoby“ (McQuail 1999: 173).

3 Gender a genderové stereotypy

3.1 Gender

Nejzákladnější dělení lidí je na muže a ženy, a to podle odlišnosti pohlaví. Jiřina Šiklová o pohlaví říká, že se jedná o anatomické rozdíly mezi mužem a ženou, týkající se pohlavních orgánů a reprodukčních dispozic (Šiklová 1998: 10). „Lidské pohlaví jako biologická danost (byť mužem či ženou) tu slouží jako základ, na němž lidé konstruují společenskou kategorii zvanou gender (maskulinitu či femininitu)“ (Renzetti 2005: 20).

Gender se do českého jazyka dá přeložit jako rod. Běžně se však používá pojem gender, proto je pro naši práci nezbytné, abychom vysvětlili, co gender znamená. „Termínem gender označujeme kulturní a sociální stereotypy a očekávání, která se pojí k jednotlivým pohlavím“ (Fafejta 2004: 30). Ann Oakleyová uvádí, že gender je definovaný sociální situací. Jedná se o určité seskupení vlastností, včetně chování, způsobu řeči, oblečení nebo výběru témat ke konverzaci. Gender je na rozdíl od pohlaví stále vidět (Oakleyová 2000: 123). Je tedy důležité rozeznat rozdíl mezi genderem a pohlavím, protože i když jsou spolu tyto dva pojmy úzce spojeny, neznamenají totéž. *„Pohlaví jakožto biologická charakteristika je na rozdíl od genderu univerzální kategorií a nemění se podle času a místa. Gender je naopak společenskou konstrukcí, která vyjadřuje to, že velmi rozdílné názory na přiměřené chování žen a mužů se liší v různých společnostech, různých historických obdobích a také v odlišných skupinách v rámci téže společnosti“* (Maříkova et al. 1996: 1627). Jarkovská tuto definici potvrzuje, protože říká, že naše biologická konstrukce, naše penisy a vagíny zůstávají po tisíciletí stejné, zatímco společenské postavení žen a mužů, jejich role v rodině, profese, které se považují za mužské či ženské, vlastnosti, které se přičítají mužům či ženám, ženské a mužské způsoby krášení těla, to všechno se proměňuje v čase a v různých kulturách se liší (Jarkovská 2004: 21). Fafejta uvádí, že na genderu je ze sociologického hlediska podstatné, že je ho možno jako sociální konstrukt měnit. Není pevný, závazný je pouze na základě sociálních norem. Jde o roli, ke které každý může přidávat vlastní obsah. Není dopředu dáno, jaká jeho podoba je správná nebo špatná. Přitom je nám gender vštěpován již od narození a stává se součástí identity. Jde o určité sociální ženství a mužství (Fafejta 2004: 30).

3.2 Genderové stereotypy

Pojem stereotyp je ve Velkém sociologickém slovníku definován jako velmi stabilní prvek ve vědomí, respektive psychický a přeneseně i sociální mechanismus, regulující vnímání a hodnocení určitých skupin, jevů, ovlivňující názory, mínění postoje i chování. Jinými slovy stereotyp zjednodušeně označuje, jak má vypadat určitá společenská skupina. Stereotypy, které vznikají, jsou utvrzovány na základě vlastních zkušeností. Často souvisí s přeceněním jednotlivé, třeba i nahodilé události. Stereotypy mají spíše iracionální charakter a obtížně se proto mění čistě logickými argumenty. Ani odporující osobní zkušenost nemusí změnit stereotyp. (Maříkova et al. 1996: 1229-1230).

Sedláková uvádí, že „k základním rysům stereotypů patří schopnost uspořádat realitu a vytvářet svět, kterému rozumíme. Dosahují toho zjednodušováním a selektivním přístupem k posuzovaným objektům“ (Sedláková 2007: 12). Dále říká, že stereotypy pro nás nevznikají na základě naší osobní zkušenosti, ale přejímáme je z jiných zdrojů. Na tvorbě stereotypů má podíl hlavně výchova, škola, rodiče a další autority, se kterými přijdeme do styku (Sedláková 2007: 12).

Výraz stereotyp poprvé použil Lippman. Jak píše Jiráček a Köpplová, Lippman pojmem stereotyp užíval jako přenesenou metaforu z oblasti tiskárenství. Označil to jako ‘obrazy v našich hlavách’, které se vztahují k ostatním lidem. Skrze stereotypy si vytváříme zjednodušené konstrukce (Jiráček – Köpplová 2007: 145). „Stereotypy mohou například určovat, jaké očekávání ohledně chování či postojů určití lidé spojují s tím, jak se nejspíš budou chovat např. podnikatelé, Romové, učitelky...“ (Jiráček – Köpplová 2007: 145).

„Genderové stereotypy lze definovat jako tradiční a často i diskriminační představy o typicky mužských a ženských vlastnostech a o rolích a pozicích mužů a žen ve společnosti“ (Socioweb, staženo 9.12. 2010). S genderovými stereotypy se setkáváme už od dětství. Badinterová tvrdí, že už od narození učíme děti například výběrem hraček a oblečků, k jakému pohlaví patří (Badinterová 2005: 46). Badinterová popisuje výzkum, kdy se Luriová a Rubin ptali novopečených rodičů, jak by popsali své děti. „U synů použili rodiče častěji slovo ‘velký’, u dcer slovo ‘krásná’, ‘roztomilá’, ‘milounká’... Holčičky měly ‘jemný obličejíček’, chlapečci ‘výrazné rysy’, holčičky byly ‘drobounké’, chlapečci stejné velikosti byli ‘pořízkové’“ (Badinterová 2005: 46).

Genderové stereotypy, jak uvádí Renzetti, jsou univerzálně platné, protože se předpokládá, že charakteristiky tvořící genderový stereotyp sdílejí všichni příslušníci daného pohlaví. Někteří se ovšem z těchto stereotypů vymykají. Někdy se na takové případy pohlíží kladně, častěji se však takový jedinec označuje jako deviantní, abnormální, divný nebo zkažený a podle toho se k němu okolí i chová (Renzetti 2005: 20-21). Dalo by se tedy říci, že podstata homofobie tkví z velké části v genderových stereotypech, které omezují všechny muže a ženy bez ohledu na jejich sexuální orientaci. Stereotypy o správném mužství a ženství staví na heterosexuality, kterou berou jako normu pro sexuální a emocionální založení osobnosti. Jedince a jeho mužské a ženské vlastnosti jsou brány jako přirozené a tedy stejné jako jejich biologické pohlaví. Že je tato údajná přirozenost relativní dokazují svým životem právě gayové a lesby.

3.3 Gender a narušení genderové identity

Gender je, jak už bylo řečeno, sociální konstrukt úzce spojený s pohlavím. V literatuře se uvádí ženský a mužský gender, tedy dva typy genderu. Fafejta říká, že vzhledem k tomu, že je počet genderů dán sociálně, může jich být teoreticky nekonečně mnoho (Fafejta 2004: 31). Podle Oakleyové je gender velmi silně vázán na kulturu a každá společnost věří, že „právě její vymezení genderu odpovídá biologické dualitě pohlaví“ (Oakleyová 2000: 121). Fafejta říká, že naše společnost neodlišuje mezi pohlavím a genderem. A za normálního jedince považuje jen heterosexuály. Je proto nepředstavitelné dítě socializovat do jiných genderů, než jsou tyto dva: heterosexuální muž a heterosexuální žena (Fafejta 2004: 31). Když se narodí dítě, okamžitě mu společnost přidělí podle pohlaví i genderovou identitu. Fafejta hovoří o normě, podle které se bude okolí k novému člověku chovat a kterou si bude novorozenec postupně osvojovat a chovat se podle ní. „Socializace¹ je úspěšná, když se ztotožníme s genderovou identitou, která nám byla přisouzena, když ji nezpochybňujeme a v rámci svých rolí ji dáváme najevo. Je to norma, kterou si nevolíme, ale která si volí nás...“ (Fafejta 2004: 32). Děti jsou tak odmala vedené k ženskému nebo k mužskému genderu. Oakleyová popisuje studii, ze které je zřejmé, že vývoj identity dítěte je silně ovlivněný relativní mocí rodičů, tedy způsobem, jakým se rodiče o dítě starají (Oakleyová 2000: 136).

¹„Socializace je proces, jehož prostřednictvím si lidé předávají a vstřebávají společenské hodnoty a normy, včetně těch, které se týkají genderu“ (Renzetti 2005: 93).

3.4 Poruchy genderové identity

Jádrem procesu genderové identifikace je genderová identita. „Chlapci se obvykle identifikují s muži a dívky se ženami, a tím se vytváří normální mužská a ženská genderová identita“ (Oakleyová 2000: 129). Ne vždy však musí být genderová identifikace úspěšná, a tak dochází k poruchám genderové identity. „Když se chlapec trvalým a neměnným způsobem identifikuje se ženou, zvyšuje se pravděpodobnost odchylek, jako je homosexualita nebo transsexualita“ (Oakleyová 2000: 129).

3.4.1 Homosexualita a transsexualita

Homosexualita a transsexualita jsou podle Oakleyové poruchy sociálně-kulturního osvojení genderové role a identity. „Důležitým faktorem jak transsexuality, tak homosexuality je identifikace s opačným pohlavím. Transsexuální i homosexuální muži se identifikovali s matkou ve vyšším měřítku než 'normální' lidé a nenahradili identifikaci s matkou postupně identifikací s otcem, jak je to běžné u normálních mužů“ (Oakleyová 2000: 127). S tím však nesouhlasí Procházka, který říká, že v případě vytváření genderové identity u homosexuálů nebylo potvrzeno, že by u nich převládala opačná identifikace, právě naopak. Stejně jako u heterosexuálů převažuje nebo nastává úplné přijetí mužské a ženské role v souladu s fyzickým zjevem (Procházka 2002: 19).

Hlavní rozdíl mezi homosexuály a transsexuály podle Oakleyové je, že v případě homosexuality neodpovídá jeden komponent genderové role, tedy erotika, ostatním proměnným v oblasti pohlaví a genderu. Homosexuál se cítí jako muž, ale nemůže se tak chovat v erotické oblasti, protože se nemůže oddělit jako muž od matčiny erotiky, která směřuje k mužům (Oakleyová 2000: 128). „Transsexuální muž se cítí být ženou se vším všudy. Chce se jako žena chovat, jako žena vypadat, žádá o 'přeoperování' pohlavních orgánů, protože ty, se kterými se narodil, pociťuje jako zcela cizí pro svou bytost. Chce změnu úředního zápisu o pohlaví. Chce se vdát a být heterosexuálně orientovanému muži normální manželkou a matkou jeho dětí“ (004.CZ, staženo 9.12. 2010). Jak uvádí Oakleyová, není porucha genderové identity jen mužskou záležitostí. Ženská homosexualita a transsexualita vzniká v důsledku silné identifikace s mužem (Oakleyová 2000: 129).

3.4.2 Mužskost a ženskost homosexuálu

U některých homosexuálně orientovaných jedinců se kromě primárního znaku, tedy sexuální orientace na stejné pohlaví, objevují i sekundární projevy narušení genderové identity. Kaňka uvádí, že tyto projevy nemusí být u homosexuálu přítomny vůbec a jejich stav je charakterizován jen obrácenou orientací. Nebo jsou přítomny v tak malé míře, že se je daří jedinci před okolím dobře maskovat. Pak hovoříme o maskulinní mužské homosexualitě, kdy jde o muže homosexuálně orientovaného, ale jinak cítícího a chovajícího se mužsky nebo o feminní ženské homosexualitě, kdy jde o ženu homosexuálně orientovanou, ale cítící a chovající se přiměřeně žensky (Kaňka 2000: 11, staženo 9.12.2010). „Jsou-li naopak známky narušené pohlavní identity zřetelně patrné, hovoříme o feminním nebo efeminním homosexuálním muži tedy zženštilém homosexuálním muži, nebo o maskulinní homosexuální ženě.

III. ANALYTICKÁ ČÁST

V následující části se budeme věnovat samotné analýze článků, které se zabývaly tématem „odborář Dušek versus homosexuálové v Českých drahách a na Ministerstvu dopravy“ (dále jen kauza Dušek). Tématem naší práce je mediální obraz homosexuální menšiny. S ohledem na charakter práce však nejsme schopni komplexně pojmout celou českou mediální produkci. Proto jsme se omezili na jeden tématický celek, případ, který česká média s opakováním komunikovala.

Kauza Dušek vstoupila do médií 6. března 2010 s rozhovorem, který vedl redaktor Lidových novin a serveru www.lidovky.cz Daniel Kaiser s předsedou Svazu Odborářů Služeb a Dopravy Jaromírem Duškem. Rozhovor vznikl v kontextu plánované odborářské stávkou kvůli vyššímu zdanění zaměstnaneckých výhod. Vztahy mezi odbory a Českými drahami byly v té době vyostřené. Zvýšený zájem o odboráře Duška způsobila jeho odpověď na Kaiserovu otázku, která zněla: „Jak vlastně generálního ředitele Petra Žaludu hodnotíte?“ Duškova odpověď zněla: „To je jednoznačně člověk Romana Janouška a pražské kliky ODS. Jinak: homosexuál Žaluda drží s homosexuálem Slamečkou, homosexuál Slamečka má vazby na homosexuála Nováka (Gustav Slamečka je ministr dopravy, Jan Novák šéf úřadu vlády – pozn. red.). A na ministerstvu dopravy je těch homosexuálů natahanejch tak dvacet a ve vedení drah tak třicet, a tihle lidé absolutně ovládají České dráhy. To mi věřte. Já tam chci založit spolek čtyřprocentní menšiny heterosexuálů, abychom měli rovné příležitosti. Můžu vám říct, že se tam bojím ohnout pro tužku na chodbě“ (Lidovky.cz, 6. března 2010, cit. 27.4.2010).

Právě tato replika zapříčinila zvýšený mediální zájem o osobu odboráře Duška a homosexuální menšinu. Články navazující na rozhovor akcentují právě citovanou homofobní repliku, nikoliv další (a k původnímu tématu nosnější) Duškovy názory, že vedení Českých drah je špatné a protekčně vybrané.

1 Cíl práce

Cílem naší práce není zjistit, jaký mediální obraz homosexuálů vytvářejí všechna česká média kontinuálně. Naopak zjišťujeme, jaký obraz o homosexuální menšině nabízel české veřejnosti v konkrétním časovém období výhradně internetová zpravodajská média, a to s ohledem na jeden případ, který představuje kauza Dušek.

Hlavním cílem naší práce je zjistit, jak internetová zpravodajská média v daném období referovala o homosexuální menšině, tedy jaký obraz reality předkládala veřejnosti. Dílčím cílem je zmapovat, jaké vyjadřovací prostředky tvůrci sdělení používají ve vztahu ke zkoumané problematice, s důrazem na homosexuální menšinu. Dalším dílčím cílem je zjistit, které mluvčí považují sledovaná média za kompetentní vyjadřovat se k danému tématu, a tedy názory kterých osob mají možnost formovat prostřednictvím médií mínění o homosexuální menšině. Posledním dílčím cílem je zjistit, jak se různí mluvčí vyjadřovali nejen o samotné kauze Dušek, ale také o homosexuálech obecně.

Na základě výše uvedených důvodů považujeme naši analýzu za případovou studii s potenciálem nastítnit mediální obraz homosexuální menšiny v České republice. Zároveň jsme si vědomi faktu, že výsledky studie nejsou generalizovatelné na česká internetová média jako celek a rozhodně tedy nemůžeme tvrdit, že výsledky předkládané studie jsou obecně platné.

2 Metodika studie

2.1 Výběrový soubor

Ve studii jsme se zaměřili na zpravodajská internetová média, a to z toho důvodu, že právě internetová média referovala o vybrané problematice nejintenzivněji. Základním souborem pro studii jsou tedy sdělení týkající se homosexuality publikovaná ve všech médiích². Pro stanovení výběrové souboru jsme zaměření zúžili na sdělení tří internetových portálů/serverů³. Zaměřili jsme se na zpravodajství internetových stránek www.lidovky.cz, www.idnes.cz a www.blesk.cz.

Server [lidovky.cz](http://www.lidovky.cz) jsme zařadili proto, že zveřejnil jako první z internetových médií článek (resp. rozhovor), ve kterém se odborář Jaromír Dušek vyjádřil o homosexuální orientaci některých členů ve vedení Českých drah a na Ministerstvu dopravy. Navíc následně to byl právě server [lidovky.cz](http://www.lidovky.cz), kdo se problematice věnoval ze všech internetových médií nejintenzivněji. Dále jsme mezi zdroje analyzovaných sdělení zařadili portál [iDNES.cz](http://www.idnes.cz). Ten byl v březnu 2010, kdy se média o problematiku zajímala, nejnavštěvovanějším zpravodajským zdrojem na českém internetu.⁴ Jako třetí a jsme do studie zahrnuli i sdělení portálu [Blesk.cz](http://www.blesk.cz), jakožto zástupce českých bulvárních internetových zdrojů⁵.

Dalším kritériem při stanovení výběrového souboru bylo období, ve kterém články vycházely. Jelikož kauza Dušek začala být médii probírána 6. března 2010, rozhodli jsme se téma sledovat právě od tohoto data po dobu jednoho týdne (sedm dní). Zkoumané období jsme tedy omezili na období 6. března 2010 - 12. března 2010. V tomto období se média k tématu kauza Dušek vyjadřovala nejintenzivněji.

² Podle Dismana je základním souborem soubor jednotek, o kterém předpokládáme, že jsou pro něj naše závěry platné (Disman 2008: 93). Z hlediska kvalitativní povahy naší studie nemůžeme tvrdit, že závěry budou obecně platné na celá média. Jelikož však sledujeme obraz homosexuálů, jsou pro nás směrodatná všechna sdělení věnující se, byť jen okrajově, problematice homosexuality a její reprezentace.

³ V označení server/portál nelze užít jednoznačně pouze jeden z výrazů, protože web www.lidovky.cz se sám charakterizuje jako *zpravodajský server Lidových novin*, web www.idnes.cz se popisuje jako *nejdůvěryhodnější zpravodajský portál na českém internetu* a web www.blesk.cz se také charakterizuje jako *nejzábnější zpravodajský portál*.

⁴ V březnu 2010 dosáhla návštěvnost stránek www.idnes.cz 3 429 966. Ostatní internetové zpravodajské zdroje takové návštěvnosti nedosáhly. Pro ilustraci uvádíme návštěvnost i ostatních internetových zpravodajských stránek. www.aktualne.cz 1 291 826, www.blesk.cz 853 137, www.ihned.cz 604 869, www.lidovky.cz 723 689 a www.novinky.cz 3 284 979 (NetMonitor, cit. 11.12.2010).

⁵ Ostatní internetová bulvární média (www.ahaonline.cz, www.super.cz, www.sip.denik.cz) se dané kauze nevěnovala, a to zejména proto, že ve zpravodajství z českého prostředí se soustřeďují jen na ryze bulvární informace jako například zprávy o známých osobnostech a dále se věnují sportu.

Výběr konkrétních sdělení jsme provedli na základě vyhledávání prostřednictvím klíčových slov březen 2010, odborář Dušek, homosexuálové. Heslo březen 2010 jsme zadali, protože u každého článku ve všech vybraných internetových zdrojích je uvedeno datum zveřejnění. Toto klíčové slovo (resp. spojení) nám tedy vytvořilo filtr, prostřednictvím kterého jsme základní soubor zúžili pouze na sdělení zveřejněná v požadovaném měsíci. Hesla odborář Dušek a homosexuální jsme zadali proto, že cílem našeho hledání byla právě ta sdělení, která používala právě tyto výrazy. Jelikož jsme se zajímali právě o kauzu Dušek, bylo třeba zadat zrovna takové klíčové spojení. Zároveň jsme se v této problematice zajímali o tvorbu mediálního obrazu homosexuálů, a tak bylo nutné zadat i klíčové slovo homosexuálové.

Výzkumný soubor tedy celkem čítá 49 sdělení. Z nich 24 vyšlo na stránkách www.lidovky.cz, 18 na stránkách www.idnes.cz a 7 na stránkách www.blesk.cz.

2.2 Metoda

Považujeme za nedostatečné provést analýzu pouze v rámci kvantitativního paradigmatu. Ačkoliv kvantitativní přístup umožňuje pojmout problematiku široce a získat tak o komunikátech přesně kvantifikovatelná data, kvalitativní přístup nám naopak umožňuje proniknout do hloubky problému. Právě proto kombinujeme kvantitativní přístup s kvalitativním.

2.2.1 Kvantitativní přístup

Ve studii kombinujeme kvantitativní přístup s kvalitativním. V rámci kvantitativního paradigmatu se zabýváme především počtem sdělení věnujících se danému tématu. Sledujeme také rozsah těchto sdělení.

Považujeme za důležité poukázat na množství a rozsah sdělení z toho důvodu, že čím častěji a rozsáhleji média o daném tématu referují, tím veřejnost těmto tématům připisuje větší důležitost. Na to poukazuje i McQuail v rámci teorie agenda setting: „Reprezentace témat v masových médiích má samostatný účinek na obsah tématu a na jeho relativní důležitost ve veřejném mínění“ (McQuail 1999: 389). Na podobný aspekt poukazuje i Jiráček s Köpplovou: „Opakováním týchž motivů či týchž způsobů zpracování určitého tématu se může ustálit představa, že takové zpracování odpovídá skutečnosti, že je jejím ‚odrazem‘, že se mimomediální skutečnost dá tímto způsobem poznat“ (Jiráček - Köpplová 2003: 124).

Tedy množství a rozsah mediálních informací mají potenciál formovat veřejné mínění ve smyslu mediálně konstruované reality.

Pro účely studie jsme stanovili tři kategorie sdělení podle jejich délky. Jedná se o

- krátké články. Za ty považujeme taková sdělení, která čítají do 2 000 znaků (včetně mezer). Dále jsme stanovili
- středně dlouhé články. Za ty považujeme sdělení v rozsahu 2 001 - 3 500 znaků (včetně mezer). Poslední kategorií jsou
- dlouhé články. Za ty považujeme sdělení v rozsahu 3 501 a více znaků (včetně mezer).

V kvantitativní části jsme se dále zaměřili na výskyt slov *homosexuál* a *homofobie* (a slova od nich odvozená). Právě tato slova jsou totiž určující, pokud hledáme způsob, jakým se média o homosexuální menšině vyjadřují. Obě slova jsou pojítkem, které sdružuje celou problematiku. Slova navíc považujeme za velmi významná, protože přeměňují problematiku, kvůli které vznikl původní rozhovor (na téma plánování odborářské stávky kvůli vyššímu zdanění zaměstnaneckých výhod), na problematiku řešící postavení homosexuálů ve státních organizacích a přístup k homosexuální menšině jako takové.

Dále jsme sledovali i výskyt slov příznakových. Zaměřili jsme se na intencionální výrazy, zejména na slova expresivní, která vykazují pozitivní či negativní konotace. „Existuje skupina lexikálních jednotek, u kterých je kromě základního (nacionálního) významu přítomen příznak citový nebo volní, tyto jednotky označujeme jako expresivní“ (Jílek 2005: 24). V rámci expresivních slov jsme vyhledávali expresivitu inherentní, adherentní i kontextovou, přičemž jejich rozlišení není pro naši práci důležité, a tak jsme tři druhy expresivity sdružili do jedné kategorie. V lexikální rovině jsme se dále zaměřili na rozlišení expresiv s citovým příznakem pozitivním a negativním tak, jak navrhuje Jílek (Jílek 2005).

2.2.2 Kvalitativní přístup

Zatímco kvantitativním přístupem sledujeme formální rovinu vybraných sdělení, kvalitativním přístupem sledujeme rovinu nesoucí význam sdělení. Sledovali jsme, kteří mluvčí se k tématu v mediovaných sděleních vyjadřují. Zajímalo nás, kdo se v médiích ke *kauze Dušek* vyjadřuje. Na vyjádření mluvčích jsme se zaměřili zejména proto, že mediální tvůrci zpravidla používají citací, aby objektivizovali svá sdělení, a dodali jim tak na vyváženosti a vyvarovali se předpojatosti.⁶ Přestože objektivita je zpravidla chápána jako požadavek zejména v oblasti zpravodajství, podle české legislativy by měla být dodržována i v oblasti publicistické (Jirák - Köpplová 2007). Dodržování objektivit je tak způsob, jímž se mediální tvůrci mohou vyhnout konstruování mediální reality odlišené od reality skutečné.

Podle sociálních teorií je však nemožné zobrazovat absolutní realitu. Objektivita je nedosažitelným ideálem, který se novináři snaží naplňovat právě například prostřednictvím odkazování na opozitní názory. Výsledné mediální sdělení je však vždy subjektivně ovlivněno osobností novináře už například z hlediska toho, které mluvčí novinář pro sdělení vybere (Trampota - Vojtěchovská 2010).

Abychom byli schopni zhodnotit, kterým mluvčím dávají média prostor, zaměřili jsme se na citace, jež se v analyzovaných sděleních vyskytují. Vytvořili jsme pět kategorií respondentů.

- První kategorii tvoří lidé sami zainteresovaní do problematiky, tedy Jaromír Dušek, Gustav Slamečka, Petr Žaluda a Jan Novák.
- Dále jsme vytvořili kategorii politiků, protože právě ti se k tématu intenzivně vyjadřovali.
- Třetí kategorii tvoří kolegové Jaromíra Duška.
- Do čtvrté kategorie jsme zařadili členy různých gay a lesbických iniciativ a především členy Sdružení gayů, leseb a přátel STUD Brno⁷.
- Do poslední kategorie respondentů spadají ostatní mediálně známé osobnosti.

Záměrně jsme ponechali stranou vyjádření čtenářů nebo blogerů. Jejich názor není přímo z autorství mediálních organizací a odráží spíše názory příjemců sdělení než samotných původců.

⁶ Srov. Jílek 2004, Jirák - Köpplová 2007, Kunczik 1995, Marko 1968.

⁷ STUD je sdružení gayů, leseb a přátel. Jedná se o nezávislou a neziskovou organizaci, která působí ve prospěch gayů a homosexuálních žen, rozvíjí komunitní život a usiluje o zrovnoprávnění homosexuální menšiny (STUD Brno, citováno 8.12.2010).

Považujeme za nutné kategorizovat respondenty, abychom mohli vyvodit v případě *kauza Dušek* obecný závěr. Navíc během kvalitativního šetření jsme zjistili, že lidé, které jsme později sdružili do kategorie, zastávají stejné nebo podobné názory - kromě první kategorie osobně zainteresovaných, kde je na jedné straně Jaromír Dušek a na druhé straně ostatní tři muži, jež Dušek v rozhovoru pro Lidovky.cz označil za *společné homosexuály*.

V analýze sdělení mluvčích jsme se zaměřili na dvě věci. Za prvé na původce sdělení a za druhé na povahu jejich replik. Sledovali jsme, zda jsou repliky vůči Duškovi pozitivní či negativní a stejně tak vůči homosexuální menšině.

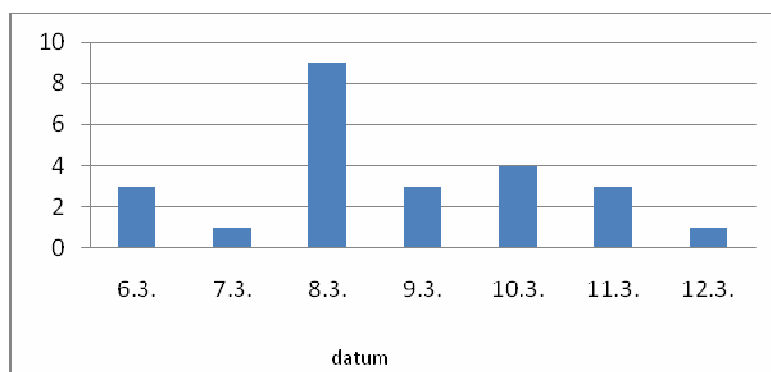
3 Analýza

3.1 Lidovky.cz

Server Lidovky.cz věnoval kauze Dušek ve sledovaném období 6. března 2010 - 12. března 2010 celkem 24 sdělení (viz příloha IV). Zkoumané komunikáty nejčastěji informovaly o Duškově prohlášení na úkor homosexuálů v Českých drahách a na Ministerstvu dopravy (viz příloha PII a PV). Jen prvotní rozhovor „Pan Kalousek proti nám štve lidi“ (Daniel Kaiser, www.lidovky.cz , 6. března 2010), v rámci kterého k Duškově prohlášení na úkor některých homosexuálů došlo, se primárně zabýval vyšším zdaněním zaměstnaneckých výhod.

Server Lidovky.cz uvedl za pár hodin po uveřejnění původního rozhovoru *Pan Kalousek proti nám štve lidi* tentýž rozhovor, ovšem ve zkrácené verzi a pod názvem „Odborář Dušek: České dráhy ovládá spiknutí homosexuálů“ (Daniel Kaiser, 6. března 2010, www.lidovky.cz). Ve zkrácené nové verzi server akcentoval především Duškova slova na úkor homosexuálů v Českých drahách a na Ministerstvu dopravy. Právě replika odboráře Duška vzbudila zájem nejen ze strany portálu Lidovky.cz, ale i ze strany dalších médií. Vznikla tak mediální kauza, kterou Lidovky.cz vedly např. s titulky „Duškova slova jsou nejpodlejší útokem, rozhořčil se Fischer“ (6. března); „Dušek dostal tužku. A odboráři si ho zvou na kobereček“ (7. března); „Slamečka chystá na Duška trestní oznámení kvůli výroku o homosexuálech“ (8. března). V rámci sledovaného období byly dny, kdy se na serveru Lidovky.cz o kauze mluvilo jen v jednom příspěvku (7. března), ale také např. v devíti příspěvcích (8. března).

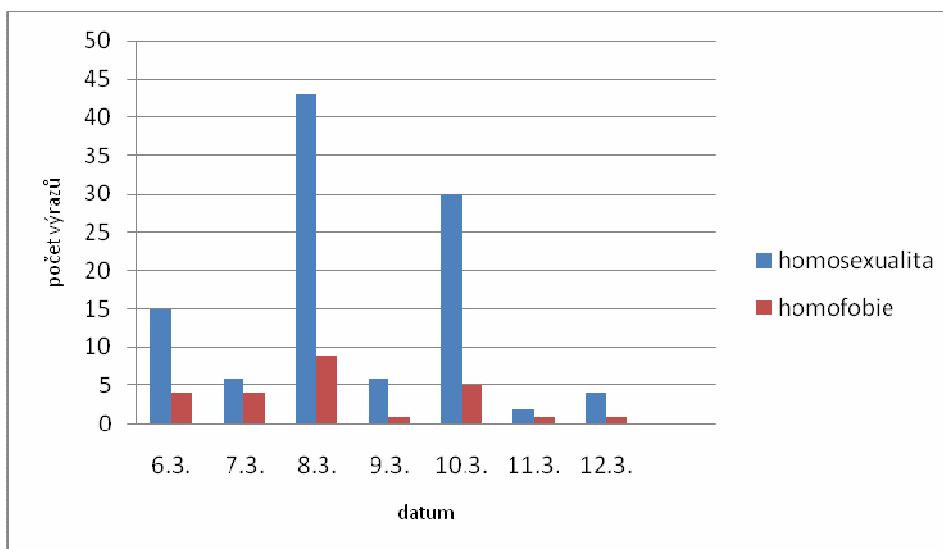
Graf 1: Počet článků o zkoumané kauze Dušek zveřejněných na portálu Lidovky.cz ve sledovaném období (6.-12. března 2010).

Podle délky jednotlivých komunikátů jsem zjistili, že Lidovky.cz věnovaly tématu pět dlouhých sdělení, deset středně dlouhých sdělení a devět sdělení krátkých.

Při sledování výskytu slov homosexualita a homofobie (a jejich odvozenin) jsme zjistili, že portál Lidovky.cz použil tyto výrazy celkem 106x v případě slova homosexualita a 25x v případě slova homofobie. Nejvyšší intenzita použití těchto slov byla 8. března 2010, tedy třetí den sledovaného období, neboli druhý den ode dne vzniku *kauzy Dušek*. Vysoká frekvence užívání ukazuje, jak původní rozhovor s odbornářem Duškem vyvolal reakce, v nichž se autoři a respondenti věnovali problematickému výroku Duška.

Graf 2: Počet výrazů homosexualita a homofobie (a jejich odvozenin) ve sděleních o zkoumané kauze Dušek zveřejněných na serveru Lidovky.cz ve zkoumaném období 6.-12. března 2010.

Při sledování expresivních a hodnotících výrazů jsme dospěli k závěru, že samotní autoři mediálních sdělení používají v internetovém deníku Lidovky.cz korektní lexikální výrazy. Ze strany mediálních tvůrců se neobjevují hodnotící výrazy pozitivní ani negativní. Novináři také nereprodukuje stereotypy. Veškerá hodnocení nechávají na straně mluvčích, ať už v podobě citace či parafráze. Můžeme tedy konstatovat, že mediální obraz homosexuální menšiny není na serveru Lidovky.cz nijak ovlivňován hodnotícími stanovisky novinářů.

Rozbor výroků jednotlivých mluvčích

Hlavním úskalím při rozboru vyjádření různých oslovených osob je rozlišit, zda se jejich vyjádření týká problematického výroku Jaromíra Duška, popřípadě homosexuální menšiny. Naše analýza proto naráží zejména na problém, že kontroverzní Duškův výrok se v médiích projevil dvěma způsoby. Za prvé nastolil téma o postavení homosexuálů v české společnosti s důrazem na vazby několika konkrétních lidí (Slamečka, Žaluda a Novák). Za důležitý aspekt považujeme fakt, že celá kauza Dušek se z tohoto pohledu soustředila skutečně jen na tři jmenované muže, přičemž následně média přinesla vyjádření Žaludy, ve kterém prohlásil, že rozhodně není homosexuál. „*Nejsem homosexuál, ale nepřišlo mi relevantní podobné věci vyvracet,*“ uvedl Petr Žaluda v rozhovoru s názvem *Žaluda: Nejsem homosexuál. Dušek ztratil vliv, proto si vymýšlí* (iDNES.cz, 12. března 2010, cit. 27. dubna 2010).

Druhé téma, které vzešlo z původního rozhovoru *Pan Kalousek proti nám štve lidi* (Lidovky.cz, 6. března 2010, cit. 27. dubna 2010), se týká spíše politiky vedení a personalistiky Českých drah a hospodaření s firemními, respektive státními financemi. Právě v této oblasti spatřujeme zásadní problém. Sdělení zaměřená na druhé uvedené téma totiž vždy obsahují nějaký odkaz na odboráře Duška a jeho kontroverzní homofobní vyjádření, ovšem další obsah se této problematice již netýká. Jedná se například o sdělení *Gay festival? Město opět dává ruce pryč* (iDNES.cz, 9. března 2010, cit. 27. dubna 2010) nebo *Odboráři napsali Klausovi kvůli benefitům. Duškův podpis už chybí* (iDNES.cz, 12. března 2010, cit. 27. dubna 2010). V těchto sděleních je významová spojitost mezi odborářem Duškem a homosexuální menšinou zcela marginální. Jedná se spíše o formu labelingu, protože Dušek je nazýván ne jako běžný odborář, ale spíše jako homofob nebo člověk, který napadl homosexuální menšinu jako například ve sdělení. „*Pod dopisem odborářů už není podpis Jaromíra Duška, který šokoval urážkami na adresu homosexuálů,*“ které uvedl redaktor v úvodu sdělení *Odboráři napsali Klausovi kvůli benefitům. Duškův podpis už chybí* (iDNES.cz, 12. března 2010, cit. 27. dubna 2010). Toto sdělení se vůbec netýkalo problematiky homosexuální menšiny v české společnosti nebo homofobního Duškova výrazu. Duškova charakteristika *který šokoval urážkami na adresu homosexuálů* byla v tomto případě naprosto nadbytečná a zcela nefunkční.

Analýza výroků jednotlivých mluvčích na serveru Lidovky.cz

Server Lidovky.cz ve svých 23 příspěvcích věnovaných kauze Dušek uvedl vyjádření různých osob. V 15 sděleních se přímo vyjádřil Jaromír Dušek. Musíme však přihlídnout k faktu, že některá jeho vyjádření jsou celé rozhovory, především prvotní rozhovor „*Pan Kalousek proti nám štve lidi*“ vedený Danielem Kaiserem a zveřejněný 6. března 2010, dále druhý rozhovor ze stejného dne a od stejného reportéra „*Odborář Dušek: České dráhy ovládá spiknutí homosexuálů*“ ve zkrácené verzi prvotního rozhovoru a následuje rozhovor Jaroslavy Synáčové z 8. března 2010 „*Neútočím na gaye, vadí mi diletanti, hájí se Dušek*“. Jaromír Dušek tedy dostal na serveru Lidovky.cz mezi všemi lidmi, vyjadřujícími se ke kauze, největší prostor.

Duškovy promluvy namířené k homosexuální menšině se postupně vyvíjely. V prvotním rozhovoru obvinil tři muže (Žaludu, Slamečku a Nováka) z „homosexuálního spiknutí“⁸. Následně svůj výrok usměrňoval tím, že obvinil autora rozhovoru Kaisera z vytržení promluvy z kontextu a vysvětloval, že výrok nemířil na homosexuály jako celou menšinu.. *"Mé prohlášení vytrhli z kontextu a upravili rozhovor tak, aby vyvolal reakce. Já nemám žádný osobní problém s homosexuály, mám mezi nimi desítky let své přátele ... lidem, kteří zašantročí miliardy korun a schovávají se za mafii, kteří se dopouštějí trestného činu, ale díky kontaktům na homosexuály na vyšších místech jim nic nehrozí, vyslovuji kategorické ne."* Takto se Dušek vyjádřil ve sdělení č. 3 *Co přesně řekl odborář Dušek o homosexuálech* dne 8. března 2010 a v několika dalších sděleních tuto myšlenku zopakoval. Příklad je pouze ilustrativní, podobných výroků postupně Dušek pronesl více. Dokonce se uchýlil i ke konspiraci o „hysterii, rozpoutané na objednávku pravičáckými médii“ (sdělení č. 8, publikováno 8. března 2010 nazvané *Slamečka chystá na Duška trestní oznámení kvůli výroku o homosexuálech*) a hájil se tím, že původní rozhovor ani neautorizoval.

⁸ Duškův kontroverzní výrok: „*Homosexuál Žaluda drží s homosexuálem Slamečkou, homosexuál Slamečka má vazby na homosexuála Nováka (Gustav Slamečka je ministr dopravy, Jan Novák šéf úřadu vlády – pozn. red.). A na ministerstvu dopravy je těch homosexuálů natahanejch tak dvacet a ve vedení drah tak třicet, a tihle lidé absolutně ovládají České dráhy. To mi věřte. Já tam chci založit spolek čtyřprocentní menšiny heterosexuálů, abychom měli rovné příležitosti. Můžu vám říct, že se tam bojím ohnout pro tužku na chodbě*“ (Lidovky.cz, 6. března 2010, cit. 27. dubna 2010).

Dušek si přes veškerou kritiku stál za svým výrokem a potvrdil ji i v dalším rozhovoru pro Lidovky.cz nazvaném *Neútočím na gaye, vadí mi diletanti, hájí se Dušek* (8. března 2010), kde ztvrdil svůj prvotní kontroverzní výrok: „*Vůbec nejhorší manažer Českých drah za poslední desetiletí pan Žaluda, který je náhodou homosexuál, zašantročí se svými kolegy osm miliard. Celé to kryje – opět náhodou homosexuál – Slamečka, který má zase úzké kontakty na toho třetího z úřadu vlády (Jan Novák, šéf úřadu vlády – pozn. red)... Místo odborníků, kteří musí na úkor jejich kamarádů odcházet z Českých drah, do podniku přicházejí mladí kluci, jejichž jedinou kvalifikací je zatím zřejmě jen homosexualita, a to je špatně.*“ Dušek po celou dobu, kdy média vedla kauzu o jeho výroku, nepřipustil chybu na své straně. Pokud se vyjadřoval o homosexuálech, tak je výhradně spojoval s Českými drahami a Ministerstvem dopravy. Od svých výroků neustoupil ani poté, co média oznámila, že napadení muži zvažují podání žaloby. Například na úmysl ministra Slamečka reagoval: „*To, že si mě dovolil označit za Hitlera, to si také žádá žalobu, to fakt přestřelil*“ (Lidovky.cz, *Dušek nesmí na ministerstvo, je to pro jeho bezpečnost*, 11. března 2010, cit. 27. dubna 2010).

Mezi lidmi, kteří byli do kauzy Dušek osobně zainteresováni, se k výrokům a stanoviskům Duška vyjádřil někdejší ministr dopravy Slamečka (dvakrát osobně, dvakrát prostřednictvím svého mluvčího Karla Hanzelky). Jakožto homosexuál se postavil proti Duškovu výroku, avšak nekomentoval jej explicitně. Pouze vyjádřil spokojenost s tím, že odbory Duška odvolaly ze svého vedení a uvedl, že tak může ministerstvo pokračovat s odbory ve vyjednávání. Zároveň uvedl, že proti Duškovi hodlá podat žalobu, „*že obsazuje klíčové posty na ministerstvu podle homosexuální orientace a že tuneluje České dráhy*“ (Lidovky.cz, *Dušek v palbě žalob*, 9. března 2010, cit. 24. dubna 2010). Ke kauze se podobně jako Slamečka vyjádřil i ředitel Českých drah Žaluda (dvakrát osobně, dvakrát prostřednictvím mluvčího Českých drah Petra Šťáhlavského). Nikdy však nereagoval na Duškova slova explicitně.

Ve sděleních na serveru Lidovky.cz se hojně vyjadřovala i politická garnitura. Své komentáře poskytli představitelé největších politických stran (Topolánek, Paroubek, Schwarzenberg, Liška, Kocáb), stejně jako tehdejší premiér Jan Fischer nebo ministr pro lidská práva Michael Kocáb.

Politikové se na serveru Lidovky.cz postavili proti Duškovým výrokům. Premiér Fischer uvedl prostřednictvím svého prohlášení v článku *Dušková slova jsou nejpodlejší útokem, rozhořčil se Fischer*, že „*Je to typ nejpodlejší a nejprimitivnější formy útoku na lidskou důstojnost,*“ (Lidovky.cz, 6.března 2010, cit. 27. dubna 2010). Svou podporu homosexuálům a zároveň nesouhlas s Duškovými výroky projevil i tehdejší předseda ČSSD Jaří Paroubek. „*Takové výroky jsou v rozporu s politikou ČSSD a poškozují i pověst odborů. V souladu s politikou ČSSD je naopak prolamování předsudku, jehož výsledkem bylo i přijetí zákona o registrovaném partnerství,*“ uvedl předseda ČSSD Jiří Paroubek ve sdělení *Dušková slova jsou nejpodlejší útokem, rozhořčil se Fischer* (Lidovky.cz, 6. března 2010, cit. 27. dubna 2010). TOP 09 přímo nekritizovala samotného Duška a ani ho nevyzývala k omluvě, apelovala spíše na odborové svazy a zastávala se menšin. „*Aby se ve veřejné diskusi zdržely diskriminačních urážek a ponižování důstojnosti menšin a jasně se vyjádřily, že je v budoucnosti nehodlají diskriminovat,*“ uvedl předseda TOP 09 Karel Schwarzenberg ve sdělení *Dušková slova jsou nejpodlejší útokem, rozhořčil se Fischer* (Lidovky.cz, 6. března 2010, cit. 27. dubna 2010). Duškův výrok odsoudil i předseda Strany zelených Ondřej Liška. Ve sdělení *Vtipem proti urážkám. Dušek dostal od gayů dar* uvedl, že „*výroky pana Duška jsou v demokratické společnosti nejen nepřijatelné, ale především nebezpečné*“ (Lidovky.cz, 8. března 2010, cit. 27. dubna 2010).

Vysokého zastoupení se na serveru Lidovky.cz dostalo Duškovým kolegům a dalším odborářům. Téměř všichni odboráři Duškovy homofobní výroky odsoudili. Například Luboš Pomajbík - předseda Odborového svazu dopravy (citován ve 4 sděleních) explicitně vyjádřil nesouhlas. „*Koalice dopravních odborových svazů pronesené výroky vnímá jako nešťastné a situaci komplikující a vyjadřuje s nimi svůj zásadní nesouhlas*“ (Lidovky.cz, Dušek v palbě žalob, 9. března 2010, cit. 27. dubna 2010). Podobně odmítavě se vyjádřil i Milan Štěch - předseda Českomoravské konfederace odborových svazů (citován ve 3 sděleních). Ve sdělení *Dušek dostal tužku. A odboráři ho zvou ,na kobereček'* uvedl: „*ČMKOS vždy vystupovala proti všem formám diskriminace a vyzývá Jaromíra Duška, aby své výroky zvážil a omluvil se za ně. Problémem se bude zabývat nejbližší zasedání Rady ČMKOS, na kterém jsou zastoupeny všechny odborové svazy sdružené v této největší odborové centrále*“ (Lidovky.cz, 7. března 2010, cit. 27. dubna 2010).

Mezi dalšími odboráři, kteří Duškovy výroky odsoudili, byli Jindřich Hlas (citován ve dvou sděleních) - prezident Federace strojířů, Antonín Růžička (citován v jednom sdělení) - předseda Odborového sdružení pracovníků elektrických drah a autobusové dopravy, Milan Kliment (citován v jednom sdělení) - člen Svazu Odborářů Služeb a Dopravy, Ladislava Chlebcová (citována ve dvou sděleních) - členka Svazu Odborářů Služeb a Dopravy.

Částečný souhlas s Duškovými výroky uvedl Zdeněk Fojtík (citován ve třech sděleních) - místopředseda Svazu odborářů služeb a dopravy. *„Náplň toho, co chtěl Dušek říct, je pravdivá. Do vedení Českých drah se dostali lidé, kteří o dráze nemají ani potuchy a dostanou se tam jen ze známosti. Já bych ale nikdy neřekl, že je to kvůli tomu, že jsou homosexuálové“* (Lidovky.cz, *Odboráři chtějí Duškovu hlavu*, 8. března 2010, cit. 27. dubna 2010).

Podporu získal Dušek ze strany svých kolegů jen velmi zřídka. Na jeho stranu se postavil Jan Kadečka (3x) - místopředseda Svazu odborářů služeb a dopravy. *„Viděl bych to tak, že spíše než o setrvání pana předsedy se budeme domlouvat na tom, zda podniknout nějaké právní kroky proti novinám, které nás poškodily,“* řekl Kadečka (Lidovky.cz, *Dušek v palbě žalob*, 9. března 2010, cit. 27. dubna 2010). Ve stejném sdělení ještě uvedl, že spíš vidí problém v tom, že výrok byl vzat *„mediálně jinak a překroucen.“* Za zásadní máme Kadečkův výrok ze sdělení *Duškovu „žertování“ pokračuje* z 10. března 2010 (Lidovky.cz, cit. 27. dubna 2010). Tehdy Kadečka uvedl, že *„vtipy se dělají na homosexuály, policii, na zdravotníky i na doktory. Myslím si, že jsou homosexuálové také skupina vzdělaných lidí, takže je to nic proti ničemu.“* Takový výrok se staví zásadně na stranu Duška, protože právě ten se obhajoval tím, že celý jeho výrok byl myšlen jako vtip. Z hlediska konstrukce mediálního obrazu se však v Kadečkově sdělení jedná o sdělení, které nese ironický podtext a v případě některé skupiny čtenářů může být chápán jako zesměšnění homosexuální menšiny. Na Duškovu stranu se ještě postavil nepřímo Lubomír Michalec st. (citován v jednom sdělení) - člen Svazu Odborářů Služeb a Dopravy. Ve sdělení *Odbory chtějí Duškovu hlavu* (Lidovky.cz, 8. března 2010, cit. 27. dubna 2010) uvedl svůj implicitní souhlas nejen s kritikou personalistiky a financování, ale také s Duškovými výroky o homosexuálech. *„Proč říká pravdu? Vždyť ví, že pravda se v této republice nenosí. Já na géřetu (generální ředitelství Českých drah) nedělám, ale je to veřejné tajemství.“*

Ve sdělení serveru Lidovky.cz se často vyjadřovali i představitelé dvou sdružení homosexuálů. Byl to Jiří Hromada (ve třech sděleních) - předseda Gay iniciativy, který projevil s Duškovým výrokem nesouhlasil a žádal věcné důkazy o neschopnosti nařčených lidí. „*Ať přinese důkazy, že pan Slamečka a další jsou ve svých úřadech neschopní. Ale jestli chce infikovat veřejnost tím, že homosexuálové mají nějaké komploty lidí, kteří se dostávají na svá místa jen díky sexuální orientaci, tak vytváří homofobní prostředí, o kterém si myslím, že už se nám v České republice dávno podařilo odstranit*“ (Lidovky.cz, *Dušková slova jsou nejpodlejšíím útokem*, rozhovořil se Fischer, 6. března 2010, cit. 27. dubna 2010). Vyjádřil se i Martin Strachoň (také ve třech sděleních) ze sdružení STUD Brno. Jeho prohlášení ironizuje Duškovo jednání a homosexuální menšinu prezentuje jako lidi, kteří zůstávají nad věcí a nezveličují. Zároveň odsoudil Duškovo jednání jako hodné žáka základní školy, a dal tak najevo, že homosexuálové se Duškovým výrokem nenechají znepokojit. „*Než se pan Dušek zbaví svého iracionálního strachu z homosexuálních lidí, který se nazývá homofobií, chceme alespoň trochu přispět k jeho pocitu bezpečí při procházení chodbami Českých drah. Určitě se mu bude hodit tužka uvázaná na provázku, aby se pro ni nemusel ohýbat, když mu upadne. Může si ji připnout na opasek jako správný muž*“ (Lidovky.cz, *Dušková slova jsou nejpodlejšíím útokem*, rozhovořil se Fischer, 7. března 2010, cit. 27. dubna 2010). Totožné sdělení se objevilo vícekrát.

Server Lidovky.cz nepracoval s žádnými reakcemi mediálně známých osobností (kromě politiků, kteří jsou zařazeni do samostatné kategorie). Publikoval však několik komentářů od vlastních redaktorů, a to od Martina Weisse, který se proti Duškovi vymezil kriticky a jeho výroky nazval demagogickými. Zároveň upozornil, že by Dušek měl podat jasné důkazy o tom, „*jak se homosexualita projevuje na řízení Českých drah*“ (Lidovky.cz, *Paranoia kvete*, 8. března 2010, cit. 27. dubna 2010).

K celé kauze Dušek se nakonec 10. března 2010 vyjádřil i autor původního rozhovoru, redaktor Daniel Kaiser. Ve svém komentáři *Homosexuálům se nic neděje* (Lidovky.cz, 10. března 2010, cit. 27. dubna 2010) se Duška spíše zastává. „*Tihle lidé přitom homosexuálům nechtějí nic zlého udělat a nic proti nim nechystají, jen si v legraci ulevují od společenské konvence, když se zrovna nenahrává a přijde řeč na někoho, kdo je shodou okolností homosexuál. Je to asi jako povolit si v práci kravatu.*“ Kaiser netvrdí, že s výroky souhlasí. Naopak navrhuje, aby se detailně prověřili, zda korespondují se skutečností.

Zároveň však upozorňuje, že se síla homosexuální menšiny v České republice zvyšuje. „*Od roku 1990 je „čtyřprocentní menšina“ v nepřetržité ofenzivě a zaznamenává rychlý postup.*“

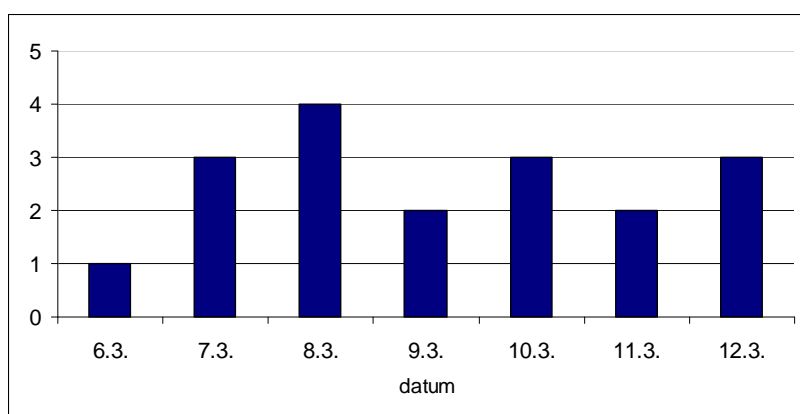
Ostře se vůči Duškovi vymezil i Bohumil Doležal, který dokonce uvedl, že Dušek je *nebezpečný člověk* a jeho výroky nazval *sprostárnou* (Lidovky.cz, *Comeback jako řemen*, 8. března 2010, cit. 27. dubna 2010). Ke kritice se přidali i další publicisté jako Roman Křištof nebo Jan Rejžek. Posledně jmenovaný zpracoval kauzu v naprosto ironickém tónu. Homosexuálů se ve svém imaginativním komentáři zastal a Duška implicitně odsoudil jako někoho, kdo si vlastně vymýšlí.

3.2 iDNES.cz

Portál iDNES.cz věnoval *kauze Dušek* ve sledovaném období 6. března 2010 - 12. března 2010 celkem 18 sdělení (viz příloha PIII a PVI). Zkoumaná sdělení navazovala na rozhovor serveru Lidovky.cz *Pan Kalousek proti nám štve lidi* (Lidovky.cz, 6. března 2010, cit. 27. dubna 2010). Portál iDNES.cz přinesl zpravodajské články s vyjádřením zejména osob z řad homosexuálů, politiků a odborářů. Deník dal prostor i osobně zainteresovaným osobám.

V rámci sledovaného období 6. března 2010 - 12. března 2010 vyšlo nejvíce sdělení 8. března 2010, tedy třetí den *kauzy Dušek* (vyšla čtyři sdělení). Naopak nejméně sdělení vyšlo v první a poslední den sledování, vždy po jednom článku.

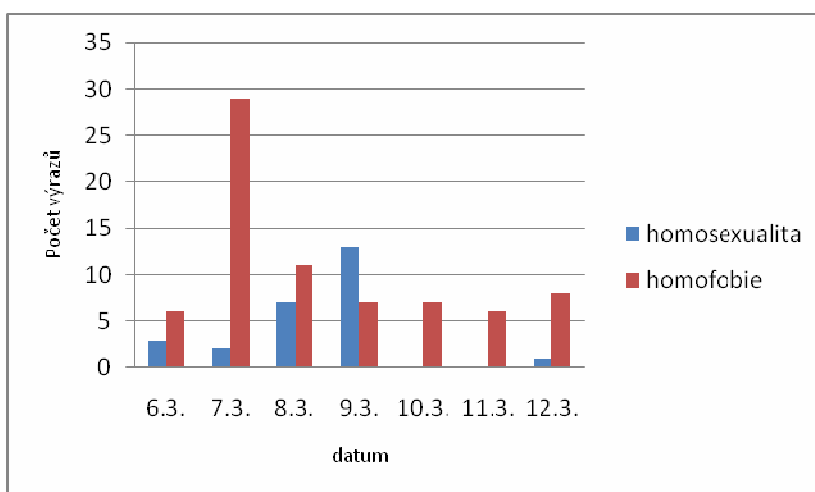
Graf 3: Počet článků o zkoumané kauze Dušek zveřejněných na portálu iDNES.cz ve sledovaném období (6.-12. března 2010).

Podle délky jednotlivých komunikátů jsem zjistili, že iDNES.cz věnoval tématu sedm dlouhých sdělení, sedm středně dlouhých sdělení a čtyři sdělení krátká.

Při sledování výskytu slov homosexualita a homofobie (a jejich odvozenin) jsme zjistili, že portál iDNES.cz použil tyto výrazy celkem 26x v případě slova homosexualita a 74x v případě slova homofobie. Nejvyšší intenzita použití slova homosexualita a jeho odvozenin byla 9. března 2010, tedy čtvrtý den sledovaného období, neboli třetí den ode dne vzniku *kauzy Dušek*. Nejvyšší intenzita použití slova homofobie a jeho odvozenin byla 7. března 2010. Vysoká frekvence užívání ukazuje, jak původní rozhovor s odborníkem Duškem vyvolal reakce, v nichž se autoři a respondenti věnovali problematickému výroku Duška.

Graf 4: Počet výrazů homosexualita a homofobie (a jejich odvozenin) ve sděleních o zkoumané kauze Dušek zveřejněných na portálu iDNES.cz ve zkoumaném období 6.-12. března 2010.

Při sledování expresivních výrazů, které by značily na porušování zásad objektivity, jsme zjistili, že redaktoři portálu iDNES.cz používají neutrální lexikum, a tak nemají sklony k hodnotícím stanoviskům. Hojně používají však citací a parafrází, kterými svá sdělení objektivizují.

Rozbor výroků jednotlivých mluvčích

Portál iDNES.cz uvedl ve svých sděleních vyjádření lidí ze všech kategorií, které jsme si stanovili. Jaromíra Duška citoval v osmi sděleních z celkových 19, která *kauze Dušek* věnoval. Některé jeho repliky přejal iDNES.cz ze serveru Lidovky.cz, a to zejména úvodní výroky, které celou problematiku iniciovaly.

Na stránkách iDNES.cz se Dušek hájí a stojí si za svým původním názorem, že „homosexuálům je na železnici nadřžováno“ (iDNES.cz, *Jak vím, že je Žaluda gay? Nejezdí na lyže s děvčaty, říká Dušek*, 7. března 2010, cit. 27. dubna 2010). Ve stejném sdělení (jedná se o rozhovor) uvádí na svou obhajobu, že mezi homosexuály má mnoho dobrých přátel a zároveň upozorňuje, že mu nevádí homosexuálové samotní, ale „když z Českých drah musí kvůli homosexuálním vazbám odcházet špičkoví odborníci, aby udělali místo dalším homosexuálům, kteří přicházejí k železnici jen s pomocí homosexuálů v jejím vedení“. Dušek dokonce tvrdí, že homosexuálové u železnic vytvářejí ekonomickou mocenskou strukturu a že být heterosexuálem je dnes u železnic nevýhodou. Zároveň však dodává, že nezáleží na tom, jakou sexuální orientaci jedinec má, ale že mu není lhostejný „ekonomický dilentantismus“. Za velmi zásadní výrok, stereotypní vůči homosexuálům, máme odpověď na dotaz redaktora Jana Gazdíka. Ten se ptá, jak Dušek ví, že jím osočení muži jsou skutečně homosexuálové. Dušek odpovídá protiotázkou: „Fakt, že *Slamečka jel s Novákem na třítydenní vánoční dovolenou do Arabských emirátů, je veřejným tajemstvím. A jestliže pan Žaluda jezdí s mými kamarády homosexuály na lyže a nikdy s žádným děvčetem, tak tohle si vysvětlujete jak?*“ Tak reprodukuje stereotyp, že homosexuální muži se poznají tím, že tráví svůj volný čas opět jen s muži. Nikde však nereflexuje, že ve skutečnosti má Žaluda přítelkyni, tedy ženu⁹.

V dalším sdělení nazvaném *Na Duška* se kvůli homofobním výroky valí lavina žalob (iDNES.cz, 8. března 2010, cit. 27. dubna 2010) opakuje Dušek své obvinění homosexuálů na železnici. „Homosexuálům je na železnici nadřžováno. Kvůli nim museli odejít odborníci z ministerstva dopravy, ale i z Českých drah. Na jejich místa nastoupili bez výběrového řízení a vzdělání lidé s homosexuální orientací. Jde o výměnu desítek lidí.“ Tento výrok však nepodkládá relevantními informacemi a ani v žádném dalším rozhovoru nebo jiném sdělení se o to nepokusil.

⁹ Jak sám Žaluda uvedl v rozhovoru *Žaluda: Nejsem homosexuál. Dušek ztratil vliv, proto si vymýšlí* (iDNES.cz., 12. března 2010, cit. 27. dubna 2010).

Svémi výroky tak působí negativně na postoj veřejnosti k homosexuální menšině, protože vytváří dojem, že homosexuálové jsou společenou skupinou, která mezi sebe nepustí heterosexuálního jedince.

Dušek se na stránkách iDNES.cz pokusil o omluvu vůči homosexuální menšině a snažil se vysvětlit, co ho vedlo k homofobnímu vyjádření pro Lidovky.cz. „V žádném případě, a to zdůrazňuji, jsem se ani v minulosti, ani v současnosti, ani do budoucna nechtěl vymezovat vůči homosexuálům, protože k tomu nemám sebemenší důvod a mám mezi nimi řadu kamarádů. Všem slušným členům této menšiny, kterých se moje vyjádření dotklo, se omlouvám. Nemohu ale zavírat oči nad tím, když se několik všehoschopných tunelářů využívajících nepotismus - protežování - skrývá a schovává za celou homosexuální komunitu“ (iDNES.cz, Omlouvat se nebudu, píše odborář Dušek, 11. března 2010, cit. 27. dubna 2010). Můžeme konstatovat, že Dušek tak z vytváření negativního obrazu homosexuálů obvinil tři údajně gaye (Žaludu, Slamečku a Nováka).

Z dalších osobně zainteresovaných lidí se na portálu iDNES.cz vyjádřili všichni. Slamečka se vyjádřil celkem v pěti sděleních, přičemž jednou byl zastupován mluvčím svého rezortu, Karlem Hanzelkou. Vedoucí Úřadu vlády Novák se vyjádřil pouze v jednom sdělení a Žaluda dostal prostor ve čtyřech sděleních, z toho jednou ho zastupoval tajemník Jan Veverka a jednou mluvčí Českých drah Petr Šťáhlavský.

Slamečka odsoudil Duškova slova velmi ostře hned v prvním sdělení, které iDNES.cz k problematice přinesl. „Slova pana Duška připomínají nacistickou rétoriku a nepatří do demokratické společnosti. Věřím, že je zástupci odborových organizací odsoudí. Pan Dušek se sám vyřadil ze seriózní diskuse“ (iDNES.cz, *Dráhy řídí homosexuálové, řekl Dušek. Fischera už dřív šokoval slovy o Židech*, 6. března 2010, cit. 27. dubna 2010).

Žaluda se vůči výrokům Duška vymezil prostřednictvím prohlášení, které iDNES.cz zveřejnil v rámci sdělení *Dušek nebude dočasně jednat za odboráře, hrozí mu trestní oznámení* (iDNES.cz, 8. března 2010, cit. 27. dubna 2010). Žaluda zde hájí svůj management jako kompetentní pro řízení Českých drah, ovšem vůbec se nevyjadřuje k Duškově homofobním výrokům. Žaluda dostal na iDNES.cz prostor i v samostatném rozhovoru. Tam pouze dementuje Duškovu spekulaci o své homosexuální orientaci a dále se věnuje pouze problematice hospodaření Českých drah.

Nesouhlas s Duškovými výroky potvrdili všichni tři osočení zejména rozhodnutím podat na něho trestní oznámení. Uvedli to ve sdělení Na Duška se kvůli homofobním výroky valí lavina žalob (iDNES.cz, 8. března 2010, cit. 27. dubna 2010).

Portál iDNES.cz zařadil do svých sdělení také promluvy politiků. Ti se vůči výroky vyrazili jednoznačně negativně. Vyjádřili se Jan Fischer - někdejší premiér, Jiří Paroubek - někdejší předseda ČSSD, Miroslav Topolánek - někdejší předseda ODS, Karel Schwarzenberg - předseda TOP 09, Ondřej Liška - předseda Strany zelených. O Duškově homofobních výroky se zmínila i regionální politička Kateřina Dubská, která však pouze poukázala na výroky, ovšem nijak je nekomentovala. Pouze Duškovo počínání přirovnala k chování regionálních politiků, kteří odmítají přispět na akce zaměřené na homosexuální menšinu.

Celkově dostala politická garnitura prostor jen v prvotním článku, na který iDNES.cz reagoval. Všichni politikové se k Duškovým výroky postavili odmítavě a hodnotili je jako hloupé, nedůstojné a netolerovatelné.

Portál iDNES.cz reflektoval ve svých příspěvcích i názory různých odborářů. Mezi nimi byli Milan Štěch - předseda Českomoravské konfederace odborových svazů, Luboš Pomajbík - předseda Odborového svazu dopravy; Jindřich Berounský, zaměstnanec Českých drah a současně předseda základní organizace odborového sdružení Svazu Odborů Služeb a Dopravy. Každý dostal prostor v rámci jednoho sdělení, zveřejněného portálem iDNES.cz.

Odboráři se s Duškovými výroky neztotožnili, ba naopak vyzvali Duška k omluvě ve sdělení Odboráři se zlobí na Duška. Chtějí vysvětlit výroky o homosexuálech. Milan Štěch za odboráře uvedl: „Konfederace vždy vystupovala proti všem formám diskriminace a vyzývá Jaromíra Duška, aby své výroky zvažil a omluvil se za ně“ (iDNES.cz, 7. března 2010, cit. 27. dubna 2010). Pomajbík a Berounský se však vůbec v rámci iDNES.cz nevyjadřují k Duškovým výroky. Naopak komentují kroky, které na základě Duškových výroky podniklo Ministerstvo dopravy.

Prostor k vyjádření na stránkách iDNES.cz dostali i členové sdružení podporujících homosexuální menšinu. Portál iDNES.cz přinesl rozhovor s Martinem Strachoněm ze sdružení STUD. Strachoně se v rámci rozhovoru vyjadřoval výhradně k chování Duška a k událostem, které Duškovy výroky způsobily. Výroky charakterizoval jako primitivismus, *buranství* a samotného Duška jako člověka, „který má v sobě zakódovanou homofobii“ (iDNES.cz, *Za provázek a tužku pro odboráře Duška mu už píšou urážky*, 9. března 2010, cit. 27. dubna 2010).

Za důležitou pasáž považujeme i Strachoňovo upozornění ze stejného sdělení, že „*Po Duškových řečech se ozývají nenávistné projevy vůči českým homosexuálům. A tyto hlasy vůbec neřeší problémy hospodaření Českých drah.*“

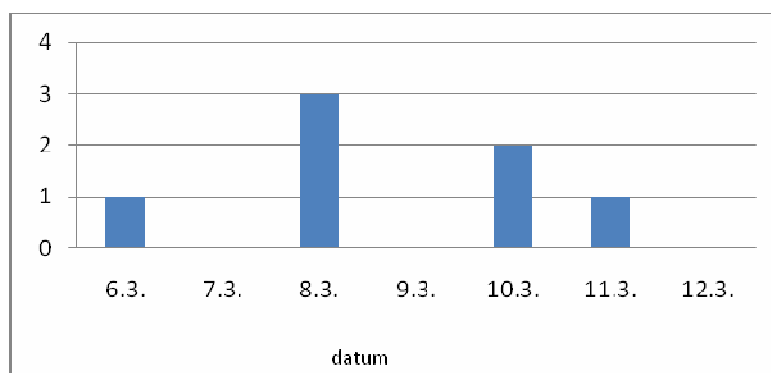
Martin Strachoň dále uvedl na iDNES.cz povznesené stanovisko sdružení, a to následovně: „*Usoudili jsme, že je lepší se nad problém povznést a zareagovat tímto způsobem. Hádat se s ním nemá cenu*“ (iDNES.cz, Brněnské sdružení gayů a leseb daruje odboráři Duškovi tužku na provázku Brněnské sdružení gayů a leseb daruje odboráři Duškovi tužku na provázku, 7. března 2010, cit. 27. dubna 2010). Reagoval tak na rozhodnutí věnovat Duškovi tužku na provázku, aby se pro ni Dušek nemusel při upadnutí ohýbat. Jako další dostal na iDNES.cz prostor k vyjádření Jiří Hromada - předseda Gay iniciativy. Ten vyzval Duška, aby přinesl „*důkazy o komplotech mezi homosexuály*“.

Ze známých osobností, které se vyjadřovali v souvislosti s kauzou Dušek, dostal na portálu iDNES.cz prostor pouze moderátor a recesista Petr Čtvrtníček. Ten se však nevyjadřoval k Duškovým výrokům explicitně. Ve sdělení *Čtvrtníček pořádá Koncert pro Žaluda*. „*Bude to trefa do hnědého,*“ *vzkazuje Duškovi* (iDNES.cz, 11. března 2010, cit. 27. dubna 2010) se Čtvrtníček vyjadřoval pouze ke své akci, kterou pořádal na základě mediální *kauzy Dušek*. Můžeme říci, že implicitně tak podpořil všechny Duškem osočené osoby. Dokonce uvedl, že na koncert pozve samotného Duška a že by byl rád, kdyby se každý na koncertu mohl ohnout pro svou tužku. Všechna Čtvrtníčková vyjádření jsou vůči Duškovým výrokům implicitně kritická a ironická. Přesto Čtvrtníček explicitně Duškovy výroky neodsoudil.

3.3 Blesk.cz

Portál Blesk.cz věnoval *kauze Dušek* ve sledovaném období 6. března 2010 - 12. března 2010 celkem sedm sdělení (viz příloha PIV a PVII). Zkoumané komunikáty nejčastěji informovaly o Duškově prohlášení na úkor homosexuálů v Českých drahách a na Ministerstvu dopravy. Problematika na portálu Blesk.cz vychází z původního rozhovoru pro Lidovky.cz *Pan Kalousek proti nám štvě lidi* (Lidovky.cz , 6. března 2010, cit. 27. dubna 2010), v rámci kterého došlo k Duškově prohlášení na úkor některých homosexuálů.

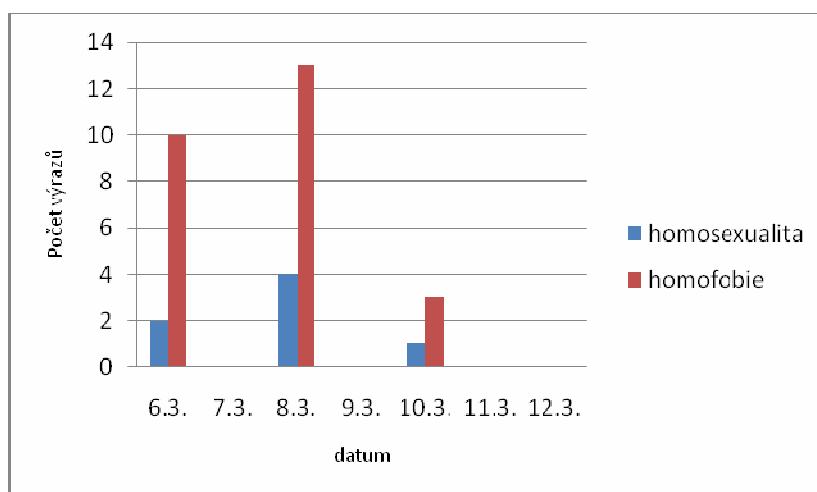
Graf 5: Počet článků o zkoumané *kauze Dušek* zveřejněných na portálu Blesk.cz ve sledovaném období (6.-12. března 2010).

Podle délky jednotlivých komunikátů jsem zjistili, že Blesk.cz věnoval tématu jedno dlouhé sdělení, dvě středně dlouhá sdělení a čtyři sdělení krátká.

Při sledování výskytu slov homosexualita a homofobie (a jejich odvozenin) jsme zjistili, že portál Blesk.cz použil tyto výrazy celkem 7x v případě slova homosexualita a 26x v případě slova homofobie. Nejvyšší intenzita použití těchto slov byla 8. března 2010, tedy třetí den sledovaného období, neboli druhý den ode dne vzniku *kauzy Dušek*. Nízký frekvence slov ukazuje, že články se věnovaly spíše tématům ekonomického a personálního charakteru, než samotné problematice homosexuální menšiny a jejího napadení Jaromírem Duškem.

Graf 6: Počet výrazů homosexualita a homofobie (a jejich odvozenin) ve sděleních o zkoumané kauze Dušek zveřejněných na portálu Blesk.cz ve zkoumaném období 6.-12. března 2010.

Při sledování expresivních slov v komunikátech zveřejněných na portálu Blesk.cz jsme zjistili, že se autoři článků vyjadřují v rámci bezpříznakového lexika. Zpravidla nemají tendence hodnotit a pokud tak činí, své výroky podkládají výpověďmi jiných mluvčích (politiků, odborářů apod.). Portál Blesk.cz užívá různá protichůdná vyjádření, aby zachoval princip vyváženosti sdělení. Autoři se snaží výpověďmi mluvčích objektivizovat svá sdělení a umožňují čtenáři utvořit si svůj vlastní názor na problematiku.

Analýza výroků jednotlivých mluvčích na portálu Blesk.cz

Portál Blesk.cz ve svých osmi příspěvcích věnovaných *kauze Dušek* uvedl vyjádření různých osob. Čtyřikrát se ve sděleních vyjádřil Jaromír Dušek (z čehož jedním sdělením byl celý rozhovor), jednou někdejší ministr dopravy Gustav Slamečka. Blesk.cz uveřejnil i repliky někdejšího premiéra Jan Fischera. Z řad odborářů se na stránkách portálu Blesk.cz vyjádřil k problematice pouze předseda Odborového svazu dopravy Luboš Pomajblík. Duškův výrok komentoval i Jiří Hromada, předseda Gay iniciativy, a Martin Strachoň, člen neziskového sdružení STUD Brno.

Portál Blesk.cz uvedl ve svých sděleních i vyjádření různých známých osobností. Byli to Janis Sidovský a Pavel Vítek¹⁰. V jednom ze sdělení portálu Blesk.cz se nepřímou vyjádřil i herec a recesista Petr Čtvrtníček. Ovšem ten uvedl, že ho pan Dušek nezajímá (Blesk.cz, Čtvrtníčková osvěta: Kapely zazpívají pro Žaluda, publikováno 6. března 2010, cit. 9.12.2010). Tento příspěvek je jedním z příkladů, kdy se někdo ke *kauze Dušek* vyjádřil, ovšem nijak ji přímo nekomentoval. Sdělení s vyjádřením Čtvrtníčka je sice obhajobou homosexuální menšiny, ovšem zároveň obsahuje nadsázku, která však neplyne ze sdělení samotného, ale spíše z akce, kterou na základě události s Duškem Čtvrtníček uspořádal, a o které celé sdělení pojednává. Čtvrtníček zde pracuje s podobností jména ředitele Českých drah Petra Žaludy a částí mužského pohlavního údu - žaludem. Ačkoliv neexistuje významová podobnost těchto dvou výrazů, v konotativní rovině je zcela rozpoznatelná a právě s tím zřejmě Čtvrtníček pracoval. Celá akce (koncert), a tedy i její mediální vyznění, fungovalo jako recese zaměřená na *kauzu Dušek*. Můžeme tedy usoudit, že z recesistní povahy koncertu plyne nepřímá kritika a odsouzení Duškova jednání.

Všichni výše uvedení lidé, kteří se na portálu Blesk.cz vyjádřili k Duškovu výroku, zastávali negativní stanovisko.¹¹ Duškův výrok zásadně odsoudili a označili jej za „*nejpodlejší a nejprimitivnější formu útoku na lidskou důstojnost*“ (Jan Fischer) nebo za „*ostudu slušných lidí*“ (Pavel Vítek a Janis Sidovský ve společném prohlášení).

¹⁰ Homosexuální partneři, kteří v českých médiích o své orientaci i soužití otevřeně hovoří.

¹¹ S výjimkou ministra dopravy Gustava Slamečka, který se k výroku na portálu Blesk.cz vůbec nevyjádřil a komentoval pouze Duškovy výhrady vůči personalistice ministerstva.

Od Duškova výroku se distancovali i odboráři. Dušek sám své tvrzení o *spiknutí gayů* nedementoval a naopak trvale zastával názor, že tito lidé¹² škodí Českým drahám a potažmo i veřejným financím a personalistice ve vedení Českých drah i Ministerstva dopravy.

Na portálu Blesk.cz byl zveřejněn i jeden komentář, a to od novináře Ondřeje Höppnera. Ten ve svém sdělení explicitně upozorňuje na fakt, že celá kauza odboráře Duška se zaměřuje jen na jednu část Duškovy promluvy. „Hysterická reakce, kterou vyvolal¹³, se ale kupodivu týká jen první části jeho výroku. Komentátoři se předhánějí v tom, kdo je větší moralista a domnívají se, že když budou stát na straně údajných homosexuálů, stanou se tak lepšími lidmi.

„*Jádro pudla ale není v tom, že má někdo raději muže než ženy, nebo že třeba dává přednost samotě. Je úplně jedno, jestli šéfové Českých drah na poradách dělají vláček. Důležité jsou výsledky,*“ píše Höppner. Tuto repliku považujeme za zvláště důležitou, protože ukazuje, jak se původní politický a finanční problém přenesl do roviny zcela jiné, a to zda někdo je či není homosexuál a zda homosexuálně orientovaní lidé skutečně ovládají státní instituce. Ačkoliv Höppner uvádí svůj komunikát v oblasti publicistické¹⁴, jeho vyjádření vůči homosexuální menšině je zcela korektní, bez jakýchkoliv hodnotících stanovisek.

Komentáře různých osob na portálu Blesk.cz nevytvářejí o homosexuálech negativní obraz. Naopak názory spíše podporují homosexuální menšinu a Duškovy negativní názory odsuzují. Podpora homosexuální menšiny je projevována implicitně, tedy žádný z promlouvajících na portálu neřekl, že „*slova pana Duška o homosexuálech jsou nepravdivá*“, avšak všichni poukázali na nevhodnou formulaci a především na fakt, že sexuální orientace neovlivňuje pracovní kvality jedince a navíc že naše společnost je demokratická a vůči homosexuálům liberální, a tak není důvod, aby nepůsobili na vrcholových státních postech.

¹² Myšleno Žalud, Slamečka a Novák. Dušek totiž opakovaně zdůrazňoval, že nemá na mysli celou homosexuální menšinu, ale jen některé vybrané jedince.

¹³ Kterou vyvolal Dušek.

¹⁴ Jedná se o komentář, v jehož případě není používání hodnotících výrazů a vazeb na závadu, ba naopak je v takovém žánru žádoucí.

IV. ZÁVĚR

Cílem naší práce bylo především zjistit, jaký mediální obraz homosexuálů předkládají média české veřejnosti. V analytické části studie jsme sledovali, jak mediální tvůrci témata zpracovávají, zda užívají neutrálních vyjádření nebo naopak hodnotí a sami vytvářejí závěry daného problému. Zároveň jsme se soustředili na to, kteří mluvčí jsou vybíráni, aby se k tematice vyjádřili, a tedy kdo jsou relevantní osobnosti, které mohou vytvářet mediální obraz homosexuální menšiny v české společnosti.

Pro dosažení stanoveného cíle jsme si vybrali kauzu odboráře Duška, který v březnu roku 2010 prohlásil, že některé české státní instituce jsou ovládány komunitami homosexuálů, mezi které se dostane jen drobná heterosexuální menšina. Tento problém jsme analyzovali na základě sdělení tří českých internetových médií - serveru Lidovky.cz, portálu iDNES.cz a portálu Blesk.cz.

Zjistili jsme, že největší prostor vybrané kauze věnoval server Lidovky.cz. Právě ten i kauzu otevřel a právě na prvotní rozhovor vedený redaktorem serveru Lidovky.cz navázala i další média. Zatímco server Lidovky.cz vydal ve sledovaném období 6. března 2010 - 12. března 2010 celkem 24 sdělení, portál iDNES.cz jich vydal 18 a portál Blesk.cz jen sedm.

Výroku odboráře Duška na adresu homosexuálů v Českých drahách a na Ministerstvu dopravy věnovala česká internetová média tedy relativně velký prostor. Média se však snažila akcentovat zejména politický aspekt kauzy a zaměřila se převážně na osobu odboráře Duška. Došlo zde k výrazné politizaci celé události a nebyl řešen samotný kořen problému.

Hlavní prostor k vyjádření dostala politická reprezentace a samotný odborář Dušek. Ten ve všech médiích vystupuje zcela nejčastěji. Za homosexuály se vyjádřili samotní aktéři kauzy (Slamečka, Žalud, Novák), představitelé gay a lesbických organizací a v případě portálu Blesk.cz také mediálně známí gayové Pavel Vítek a Janis Sidovský. Portál iDNES.cz a server Lidovky.cz často citovali také nejrůznější odboráře.

Pozornost médií byla zaměřena ne jednorázovou událost, tedy výrok odboráře Duška. Média se nepokusila nastínit pozadí celé kauzy. Používané jazykové prostředky byly vesměs bezpříznakové a neutrální. Pojem homosexualita a slova odvozená byl použit mnohem častěji než pojem homofobie a slova od něho odvozená.

Mediální obraz homosexuální menšiny vytvářel ve všech člancích zejména samotný Jaromír Dušek. Vytvářel obraz negativní a vůči homosexuálům se vyjadřoval silně homofobně.

Své výroky se následně snažil umírnit tím, že specifikoval původní výrok na výhradně některé osoby a distancoval se od kritiky homosexuálů jakožto celé menšiny.

Zatímco Dušek v kauze představuje nositele negativních názorů, většina ostatních mluvčích se vyjadřuje proti jeho výrokům, a tak nepřímo homosexuální menšinu obhajuje. Proti Duškovi se postavila celá politická garnitura i většina vyjadřujících se odborářů. Jeho výroky odsoudili také představitelé gay a lesbických organizací. Ve svých komentářích se proti Duškovi postavili i samotní novináři.

Ze studie je zřejmé, že homosexuální menšina má v soudobé české společnosti své jasné místo. Dle výroků téměř všech vyjadřujících se mluvčích jsou homofobní názory nepřijatelné. Média akcentovala zejména názor, že člověk by neměl být souzen dle své sexuální orientace, ale především na základě svých schopností a svého výkonu. A Dušek nedokázal relevantně vysvětlit své výtky vůči homosexuálům, aniž by upozorňoval na jejich orientaci.

V. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BADINTEROVÁ, E.: *XY. O mužské identitě*. Praha: Paseka, 2005. ISBN 80-7185-727-0.
- BARKER, CH., *Slovník kulturních studií*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-73670-99-2.
- BERGER, P., LUCKMANN, T. *Sociální konstrukce realit.: Pojednání o sociologii vědění*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-46-1.
- BRZEK, A., PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, J. *Třetí pohlaví?* Praha: Scientia medica, 1993. ISBN není.
- BURTON, G., JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. Brno: Barristel & Principal, 2001. ISBN 80-85947-67-6.
- DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0139-7.
- HALL, S., *Representation: Cultural Representations and Signifying practices*. London: Sage, 1997. ISBN 0761954317.
- HAVELKOVÁ, H., VODRÁŽKA, M. *Žena a muž v médiích*. Praha: Nadace gender studies, 1998. 34 s. ISBN: 80-902367-2-3.
- FAFEJTA, M. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany, 2004. ISBN 80-8676-806-6.
- FAFEJTA, M. *Úvod do sociologie*. Olomouc, 2005. ISBN 80-2441-090-7.
- FIFKOVÁ, H. *O sexu s Hankou*. Praha: Grada Publishing, 1998.
- JANOŠOVÁ, P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha: UK Karolinum, 2000. 217 s. ISBN 80-7184-954-5.
- JÍLEK, V. *Psaná publicistická sdělení v kontextu teorie komunikace*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004.
- JÍLEK, V. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005.
- JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost. Stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-697-7.
- JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B., *Masová média*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-8073-6746-63.

- KOUT, J., RUMPEL, A., STRACHOŇ, M. Mediální obraz leseb a gayů. Brno: STUD, 2006. 71 s. ISBN 80-239-8120-X.
- KUNCZIK, M., Základy masové komunikace, Karolinum, Praha 1995. 807184134X.
- MARKO, M., *Žánre novinárskej tvorby. In: Žurnalistika v tlači, rozhlase a televízii*, Matica slovenská, Martin 1968, s. 54 – 131.
- MAŘÍKOVÁ, H., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A. *Velký sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. 1627 s. ISBN: 80-7184-310-5.
- McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-714-0.
- NEDBÁLKOVÁ, K., tým GaTe, *Láska je láska...když choděj kluci s klukama a holky s holkama*. Brno: bez vydavatelství, 2007. ISBN 978-80-239-9050-8.
- OAKLEYOVÁ, A.: *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000. ISBN: 80-7178-403-6.
- OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Libri, 1999. 153 s. ISBN 80-85983-76-1.
- PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A. *Velký sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. s. 943, 1627. ISBN: 80-7184-311-3.
- PROCHÁZKA, I. *Coming out – Průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: STUD Brno, Praha: Gay iniciativa v ČR, 2002. ISBN 80-238-8850-1.
- REIFOVÁ, I. a kol.. *Slovník mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. s. 108, 212. ISBN 80-7178-926-7.
- RENZETTI, M. C., CURRAN, J. D. *Ženy, muži a společnost*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 642 s. ISBN: 80-246-0525-2.
- SBORNÍK. *ABC feminismu*. Brno: Nesehnutí, 2004. ISBN 80-903228-3-2, str. 21.
- RUPP, L., J., *Vytoužená minulost : dějiny lásky a sexuality mezi osobami stejného pohlaví v Americe od příchodu Evropanů po současnost*. Praha: One Woman Press, 2002. ISBN 80-86356-11-6.
- SBORNÍK. *Společnost mužů a žen z aspektu gender*. Praha: Open Society Fund, 1998. Bez ISBN, str. 10.
- SEDLÁKOVÁ, R. *Obraz Romů v televizním zpravodajství – příklad mediální konstrukce reality*. Brno, bez vydavatelství, 2007. Bez ISBN.
- SPARGO, T., *Foucault a teorie podivného*. Praha: Triton, 2001. ISBN 80-7254-210-9.

ŠANDEROVÁ, J. Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. 209 s. ISBN 978-80-86429-40-3.

TRAMPOTA, T., VOJTĚCHOVSKÁ, M. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-683-4.

TRAMPOTA, T. *Zpravodajství*. Praha: Portál, 2006. ISBN 807-36-7096-8.

ZVĚŘINA, J., *Sexuologie (nejen) pro lékaře*. Brno: CERM, 2003. ISBN 80-7204-264-5.

Další zdroje:

Magazín DNES, *Pro dnešní noc s gayem*. (č. 39/2009). 1.10.2009.

STUD Brno - www.stud.cz

[online] NetMonitor, SPIR, Mediaresearch & Gemius. Výzkum návštěvnosti internetu. Březen 2010. Dostupné z: http://netmonitor.cz/outputs/2010_03_NetMonitor_offline_report.pdf, [cit. 11.12.2010].

[online] MEZIPATRA. Dostupné z: <http://www.mezipatra.cz/2010/o-festivalu/statut-festivalu.html>. STUD Brno, 2000-2010

[online] Články z MF Dnes Dostupné z: <http://hledej.idnes.cz/clanky.asp?slovo=odbor%E1%F8+du%9Aek&search=Hledej&od=8.+3.+2010&do=&skupina=> [cit. 2010-04-27].

[online] Články z deníku Blesk. Dostupné z: <http://www.blesk.cz/vyhledavani/?q=odbor%C3%A1%C5%99+du%C5%A1ek&sa=&hash=ad1d3e4772f> [cit. 2010-04-27].

[online] Články z Lidových novin. Dostupné z: <http://byznys.lidovky.cz/hledej.asp?search=odbor%E1%F8+Du%9Aek&hledej.x=10&hledej.y=6> [cit. 2010-04-27].

[online] WEISS, Petr. *Homosexuálové a výchova dětí*. Dostupné z: <http://mladazena.maminka.cz/scripts/detail.php?id=319610> . Publikováno 16.10.2007 [cit. 2010-05-04].

[online] VAŠKŮ, Václav. *Praktický manuál pro neziskové organizace*. Dostupné z: <http://press-servis.ecn.cz/manual/jak-spolupracovat-s-medii.pdf>.

<http://www.004.cz/pohlavni-prislusnost-a-transsexualita> staženo 9.12.2010

<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=352&lst=120> 9.12. 2010

http://www.004.cz/storage/abeceda_homosexuality.pdf staženo 9.12. 2010

<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/284/O-STEREOTYPECH-V-MEDIICH-ANEB-SVET-KTERY-VIDI-MEDIA.html/>

<http://www.blisty.cz/art/10842.html>, staženo 12.12. 2010

<http://www.blisty.cz/art/27690.html> staženo 12.12. 2010

VI. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Detailní přehled publikovaných sdělení

Příloha PII: Podrobná analýza článků ke kauze Dušek na serveru Lidovky.cz

Příloha PIII: Podrobná analýza článků ke kauze Dušek na portálu iDNES.cz

Příloha PIV: Podrobná analýza článků ke kauze Dušek na portálu Blesk.cz

Příloha PV: Schéma vyjadřující vzájemnou souvislost a návaznost článků na serveru Lidovky.cz

Příloha PVI: Schéma vyjadřující vzájemnou souvislost a návaznost článků na portálu iDNES.cz

Příloha PVII: Schéma vyjadřující vzájemnou souvislost a návaznost článků na portálu Blesk.cz

Příloha PI: Detailní přehled publikovaných sdělení

	www.blesk.cz		www.lidovky.cz		www.iDNES.cz	
Datum	Počet článků	název článku	Počet článků	název článku	Počet článků	název článku
6.3.	1	Sidovský: Duškovy výroky patří do koncentráku	3	Pan Kalousek proti nám štve lidi	1	Dráhy řídí homosexuálové, řekl Dušek. Fischera už dřív šokoval slovy o Židech
				Odborář Dušek: České dráhy ovládá spiknutí homosexuálů		
				Duškova slova jsou nejpodlejší útokem, rozhořčil se Fischer		
7.3.	0		1	Dušek dostal tužku. A odboráři si ho zvou 'na kobereček'	3	Jak vím, že je Žaluda gay? Nejezdí na lyže s děvčaty, říká Dušek
				Odboráři se zlobí na Duška. Chtějí vysvětlit výroky o homosexuálech		
				Brněnské sdružení gayů a leseb daruje odboráři Duškovi tužku na provázku		

	www.blesk.cz		www.lidovky.cz		www.iDNES.cz	
Datum	Počet článků	název článku	Počet článků	název článku	Počet článků	název článku
8.3.	3	Ministr Slamečka: Dušek je Hitler!	9	Paranoia kvete	4	NÁZOR: Odborář Dušek je nežádoucí osoba a homofobní hlupák
		Dušek se ohnul v Blesku! Pro tužku...		WEISS: Paranoia kvete		Politici neútočí na rozum, ale na emoce, sportem může nahnat body ČSSD
		Gayové: Dušku, tady máš tužku		AUDIO: co přesně řekl odborář Dušek o homosexuálech		
				Slamečka chystá na Duška trestní oznámení kvůli výroku o homosexuálech		Na Duška se kvůli homofonním výroky valí lavina žalob
				Přešlapy odborářského ranaře		Dušek nebude dočasně jednat za odboráře, hrozí mu trestní oznámení
				Neútočím na gaye, vadí mi diletanty, hájí se Dušek		
				Odbory chtějí Duškovu hlavu		
				DOLEŽAL: Comeback jako řemen		
				Vtipem proti urážkám. Dušek dostal od gayů dar		
9.3.			3	Odborář Dušek radí, jak na nádraží zvednout tužku ze země	2	Gay festival? Město opět dává ruce pryč
				Dušek v palbě žalob, jeho lidem ale slova šéfa nevadí		Za provázek a tužku pro odboráře Duška mu už píšou urážky
				Já vás oznámím		

	www.blesk.cz		www.lidovky.cz		www.iDNES.cz	
Datum	Počet článků	název článku	Počet článků	název článku	Počet článků	název článku
10.3.	2	Už se nemusí bát ohnout: Dušek nesmí na ředitelství drah	4	Dušek k nám nesmí kvůli vlastnímu bezpečí, říká ministr dopravy	3	Personální zemětřesení na dráze: má odborář Dušek v něčem pravdu
		Ondřej Höppner: Co když má Dušek ze 4% pravdu?		Dušek: Omluvím se, pokud ministr prohlásí, že není homosexuál		Čtvrtníček pořádá Koncert pro žaluda. „Bude to trefa do hnědého,“ vzkazuje Duškovi
				Duškovo „žertování“ pokračuje Homosexuálům se nic neděje		Duškovi a spol. zakázali volný přístup na ministerstvo dopravy
11.3.	1	Čtvrtníčková osvěta: Kapely zazpívají pro Žaluda	3	Dušek nesmí na ministerstvo, je to pro jeho bezpečnost	2	NÁZOR: Omlouvat se nebudu píše odborář Dušek
				WEISS: Já vás oznámím		Železničáři v roce 2007 vyhodili Duška z odborů, soudí se s ním o statisíce
				Jaromírova Píseň písní		
12.3.	0		1	Konspirativní moralita o objevování nového světa	3	Duškovy výroky nejsou jen homofobní. Šéfové ČD mu dali v něčem za pravdu
				Odboráři napsali Klausovi kvůli benefitům. Duškův podpis už chybí		Žaluda: Nejsem homosexuál. Dušek ztratil vliv, proto si vymýšlí

Příloha PII: Podrobná analýza článků ke kauze Dušek na serveru Lidovky.cz

Datum publikování	Číslo článku	Název/autor/sekce nebo žánr	Počet znaků	Kategorie sdělení podle jejich délky
6.3.	1.	Pan Kalousek proti nám štve lidi/ Daniel Kaiser/Noviny	12 000	dlouhý
	2.	Odborář Dušek: České dráhy ovládá spiknutí homosexuálů/ Daniel Kaiser/Doprava	4500	dlouhý
	3.	Dušková slova jsou nejpodlejší útokem, rozhořčil se Fischer/ ČTK/Domov	5000	dlouhý
7.3.	4.	Dušek dostal tužku. A odboráři si ho zvou 'na kobereček'/ Šárka Pálková/Domov	3500	středně dlouhý
8.3.	5.	Paranoia kvete/ Martin Weiss/Noviny	1500	krátký
	6.	WEISS: Paranoia kvete/ Martin Weiss/Názory	1500	krátký
	7.	AUDIO: Co přesně řekl odborář Dušek o homosexuálech/ kauza LN/Domov	1800	krátký
	8.	Slamečka chystá na Duška trestní oznámení kvůli výroku o homosexuálech/ ČTK/Domov	4200	dlouhý
	9.	Přešlapy odborářského ranaře/ Vladimír Křivka/Noviny	2600	středně dlouhý
	10.	Neútočím na gaye, vadí mi diletanti, hájí se Dušek/ Jaroslava Synáčová/Domov	3200	středně dlouhý
	11.	Odbory chtějí Duškovu hlavu/ Petr Kolář, Jaroslava Synáčová/Noviny	3300	středně dlouhý
	12.	Doležal: Comeback jako řemen/ Bohumil Doležal/Názory	3500	středně dlouhý
	13.	Vtipem proti urážkám. Dušek dostal od gayů gar/ JAS/Noviny	2300	středně dlouhý

9.3.	14.	Odborář Dušek radí, jak na nádraží zvednout tužku ze země/ Michaela Kabátová/Domov	1300	krátký
	15.	Dušek v palbě žalob. Jeho lidem ale slova šéfa nevadí/ Jaroslava Synáčová/Noviny	3500	středně dlouhý
	16.	Já vás oznámím/ Martin Weiss/Noviny	1000	krátký
10.3.	17.	Dušek k nám nesmí kvůli vlastnímu bezpečí, říká ministr dopravy/ JAS/Noviny	1800	krátký
	18.	DUŠEK: Omluvím se, pokud ministr prohlásí, že není homosexuál/ Šárka Pálková/Domov	2000	krátký
	19.	Duškovu "žertování" pokračuje/ Pavla Kubálková/Noviny	3000	středně dlouhý
	20.	Homosexuálům se nic neděje/ Daniel Kaiser/Noviny	5000	dlouhý
11.3.	21.	Dušek nesmí na ministerstvo, je to pro jeho bezpečnost/ JAS/Noviny	1800	krátký
	22.	WEISS: Já vás oznámím/ Martin Weiss/Názory	1000	krátký
	23.	Jaromírova Píseň písní/ Jan Rejžek/Noviny	3000	středně dlouhý
12.3.	24.	Konspirativní moralita a objevování nového světa/ Roman Křištof/Noviny	2700	středně dlouhý

Příloha PIII: Podrobná analýza článků ke kauze Dušek na portálu iDNES.cz

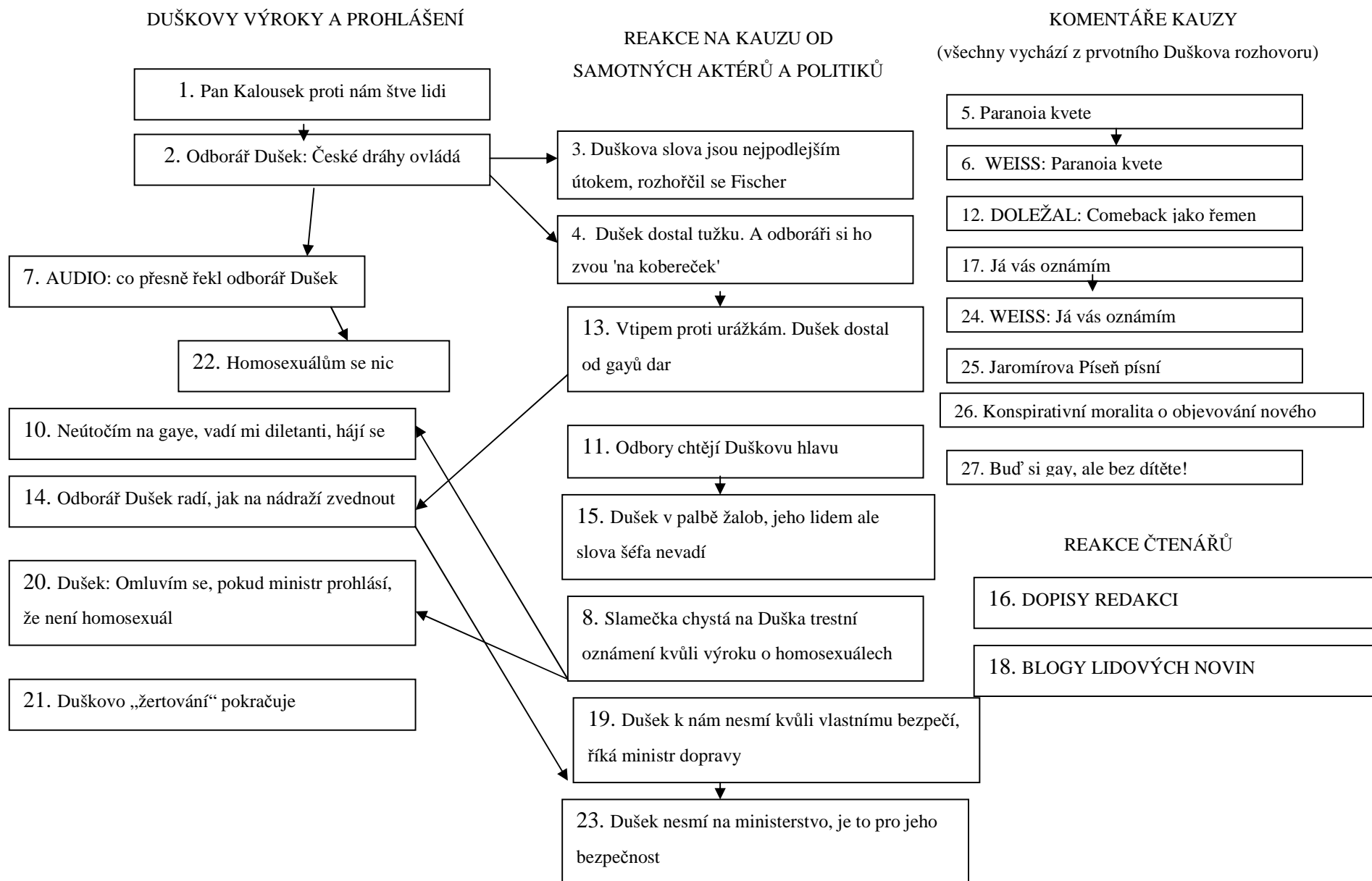
Datum publikování	Číslo článku	Název/autor/sekce nebo žánr	Počet znaků	Kategorie sdělení podle jejich délky
6.3.	1.	Dráhy řídí homosexuálové, řekl Dušek. Fischera už dřív šokoval slovy o Židech/vem,kop,lf/Zprávy	5200	dlouhý
7.3.	2.	Jak vím, že je Žaluda gay? Nejezdí na lyže s děvčaty, říká Dušek/Jan Gazdík/Zprávy	2600	středně dlouhý
	3.	Odboráři se zlobí na Duška. Chtějí vysvětlit výroky o homosexuálech/vem/ČTK	1400	krátký
	4.	Brněnské sdružení gayů a leseb daruje odboráři Duškovi tužku na provázku/Michaela Závodná,Jakub Ghanem, Jan Gazdík/Zprávy	2250	středně dlouhý
8.3.	5.	NÁZOR: Odborář Dušek je nežádoucí osoba a homofobní hlupák/Viliam Buchert/Zprávy	2357	středně dlouhý
	6.	Politici neútočí na rozum, ale na emoce, sportem může nahnat body ČSSD/bar/Zprávy	3625	dlouhý
	7.	Na Duška se kvůli homofobním výrokům valí lavina žalob/vel,bar,taj/Zprávy	3124	středně dlouhý
	8.	Dušek nebude dočasně jednat za odboráře, hrozí mu trestní oznámení/Martina Surá/Zprávy	4168	dlouhý
9.3.	9.	Gay festival? Město opět dává ruce pryč/Barbora Fialová/Zprávy	1400	krátký
	10.	Za provázek a tužku pro odboráře Duška mu už pší urážky/Lubomír Mareček/Zprávy	5000	dlouhý
10.3.	11.	Personální zemětřesení na dráze: má odborář Dušek v něčem pravdu/Zuzana Kaiserová, Jan Sůra/Zprávy	2900	středně dlouhý
	12.	Čtvrtníček pořádá Koncert pro	2300	středně

		Žaluda. „Bude to trefa do hnědého,“ vzkazuje Duškovi/ jaz/Kultura		dlouhý
	13.	Duškovi a spol. zakázali volný přístup na ministerstvo dopravy/ Jan Sůra/Ekonomika	1900	krátký
11.3.	14.	NÁZOR: Omlouvat se nebudu, píše odborář Dušek/ Jaromír Dušek/Zprávy	3900	dlouhý
	15.	Železničáři v roce 2007 vyhodili Duška z odborů, soudí se s ním o statisíce/ idnes.cz/Ekonomika	2000	krátký
12.3.	16.	Duškovy výroky nejsou jen homofobní. Šéfové ČD mu dali v něčem za pravdu/ Jan Sůra, Tomáš Lysoněk/Ekonomika	4900	dlouhý
	17.	Odboráři napsali Klausovi kvůli benefitům. Duškův podpis už chybí/ Josef Kopecký/Zprávy	2200	středně dlouhý
	18.	Žaluda: Nejsem homosexuál. Dušek ztratil vliv, proto si vymýšlí/ Viliam Buchert/Zprávy	10300	dlouhý

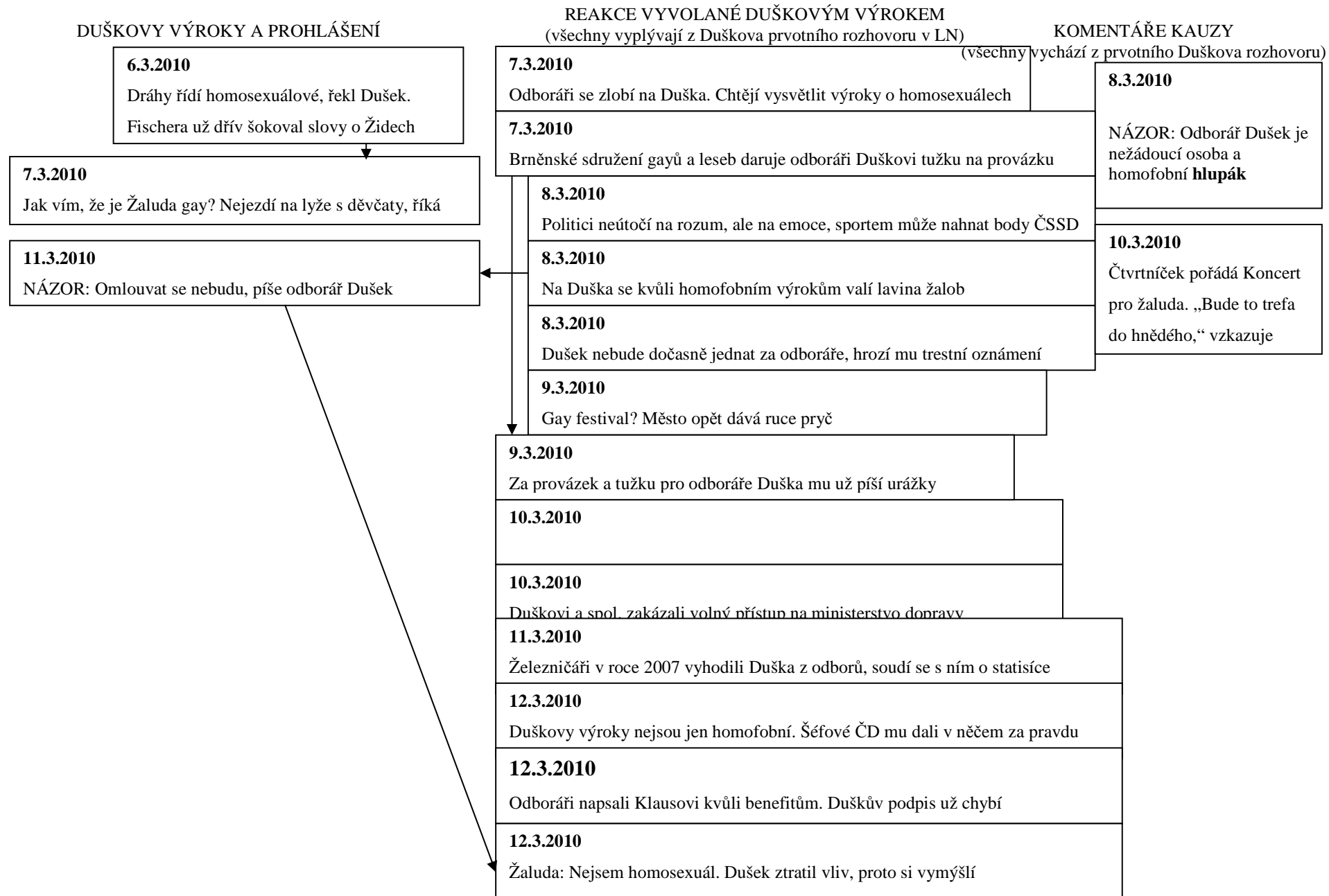
Příloha PIV: Podrobná analýza článků ke kauze Dušek na portálu Blesk.cz

Datum publikování	Číslo článku	Název/autor/sekce nebo žánr	Počet znaků	Kategorie sdělení podle jejich délky
6.3.	1.	Sídovský: Duškovy výroky patří do koncentráku/ ČTK,šim,hto/Zprávy	3100	středně dlouhý
7.3.		-	-	
8.3.	2.	Ministr Slamečka: Dušek je Hitler!/ ČTK,oj/Zprávy	2700	středně dlouhý
	3.	Dušek se ohnul v Blesku! Pro tužku.../ pet, Tomáš Belica, blesk.cz/Zprávy	4400	dlouhý
	4.	Gayové: Dušku, tady máš tužku/ hof/Zprávy	900	krátký
9.3.		-	-	
10.3.	5.	Už se nemusí být ohnout: Dušek nesmí na ředitelství drah/ ČTK,sen/Zprávy	600	krátký
	6.	Ondřej Höppner: Co když má Dušek ze 4% pravdu?/ Ondřej Höppner/Zprávy	1400	krátký
11.3.	7.	Čtvrtníčková osvěta: Kapely zazpívají pro Žaluda/ Höh/Celebrity	600	krátký
12.3.		-	-	

Příloha V: Schéma vyjadřující vzájemnou souvislost a návaznost článků na serveru Lidovky.cz

Příloha PVI: Schéma vyjadřující vzájemnou souvislost a návaznost článků na portálu iDNES.cz

Příloha PVII: Schéma vyjadřující vzájemnou souvislost a návaznost článků na portálu

DUŠKOVY VÝROKY A PROHLÁŠENÍ

*navazuje na prvotní zaznění Duškova výroku
v rozhovoru s Danielem Kaiserem pro LN

**REAKCE VYVOLANÉ
DUŠKOVÝM VÝROKEM**

KOMENTÁŘE KAUZY
(všechny vychází z prvotního Duškova rozhovoru)

